

ATUARTUP ATUAGAA

silasisa iliuuseqarlutalu

Lad os tage del i klimakampen

SILASISA

ILIUUSEQARLUTALU

8. - 10. Klassinini atuartunut meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit silallu pissusiata allangoriartornera pillugu oqallinnermi peqataasinnaangortitsinissamik qitiutitsisumut ilinniartitsissutit

Ilinniartitsissutit UNICEF Danmarkip Kalaallit Nunaanni allaffianit, Extreme E aamma Kalaallit Nunaanni Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik suleqatigalugit, suliaapput

unicef | meeqqanut tamanut

KOLOFON

Silasisa Iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen

Meeqqat pisinnaatitaaffii silallu pissusia allangoriatornera pillugu ilinniartitsissutit, silap pissusia pillugu oqallinnermi peqataasinnaangortitsisut.

Ilinniartitsissutit UNICEF Danmarkip Kalaallit Nunaanni allafianit suliaapput, Extreme-E peqatigalugu aamma Kalaallit Nunaanni Ilinniartitaanermut Aqutsisoqarfik suleqatigalugu. Ilinniartitsissutit killeqanngitsumik ilinniartitsissutit atorsinnaatitaapput.

Aaqqissuisut: Ane Fleischer og Karen Dalgaard Pedersen

Atuakkiortoq: Karen Dalgaard Pedersen

Atuakkiamut ilanngussisut atuaqqissaarisullu: Lars O. Demant-Poort, Ane Fleischer, Aviaaja Pregaard, Nivi Thorsteinsen

Misissueqqissaagataasut: Lars O. Demant-Poort, Ane Fleischer, Aviaaja Pregaard, Nukissiorfiit, Pinngortitaleriffik

Qallunaatut kukkunerisuisoq: Tine Aagaard

Kalaallisut nutserisoq: Naja Holm

Kalaallisut kukkunerisuisoq: Aili Liimakka Laue og Ane Fleischer

Ilusilersuisoq: iCICERO, Nuuk

Assit: Uilu Stories, Aka Hansen

Nunatta sineriaaniit klimaagentinik videoliat tallimat:

Filmiliornerit apersuinerillu: Uilu Stories, Aka Hansen,

Filmilioqataasut: Inuk Jørgensen,

Aannguaq Reimer-Johansen og Lars O. Demant-Poort

Videoliani oqaluttuortoq: Kimmernaq Kjeldsen

Allagartalersuisoq: Aili Liimakka Laue

Katiterisoq: Inuk Jørgensen

Ilinniartitsisunut atuartunullu uanngaanniit peqataasunut qujanaq: Upernavik, Ilulissat, Kangerlussuaq, Tasiilaq, Qassiarsuk

Videot allat:

Silap pissusia allangoriatornera suua?:

Saqqummiisoq: Bonna Motzfeldt. Aaqqissuisut: Lars O. Poort-Demant, Ane Fleischer, Karen Dalgaard Pedersen. Katiterisoq: Inuk Jørgensen. Allagartalersuisoq: Aili Liimakka Laue

Klimaagentit: Sascha Blidorf, Ivalu Barlach Christensen. Katiterisoq: Inuk Jørgensen. Allagartalersuisoq: Aili Liimakka Laue

Siulequt	4
Atuartup atuagaanut tunngasoq	5
Ataasinngorneq	6
Nal.ak.atuartitsiviusoq 1 – Sap.ak.-ni pisussat pillugit aammalu UNICEF pillugu nassuiaaneq	6
Nal.ak.atuartitsivik 2 – Klimaagenti suua?	7
Nal.ak.atuartitsivik 3 – FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa	9
Nal.ak.atuartitsivik 4 – Oqaaseqarsinnaanermut ilinniarsinnaanermullu pisinnaatitaaffik	12
Nal.ak.atuartitsiviit 5 aamma 6 – Silap pissusiata allanngoriatornera suua?	14
Marlungorneq	21
Nal.ak. atuartitsiviusoq 1 - Kalaallit Nunaanni silap pissusiata allanngoriatornera qanoq misigineqarpa?	21
Nal.ak.Atuartitsivik 2 - Siku aakkiartorpoq	26
Nal.ak.Atuartitsivik 3 - Nunarsuarmi silap pissusiata allanngornerata kingunerat	28
Nal.ak.Atuartitsivik 4 - Issittumi uumasunut inuinullu kingunissai	32
Nal.ak.atuartitsivik 5 – Silap pissusiata allanngoriatornera unikaallatsinniarlugu nunarsuarmioqatigiit qanoq iliuseqarpat?	35
Nal.ak.atuartitsivik 6 – Kalaallit Nunaanni uuliamik ikummateqarunnaariatorneq	37
Pingasunngorneq	41
Nal.ak.atuartitsivik 1 – Klimaaftryki suua?	41
Nal.ak.atuartitsivik 2 – Uagut klimaaftrykerput	43
Nal.ak.atuartitsivik 3 – Akisussaaffik iliuseqarnerlu	45
Nal.ak.atuartitsivik 4 – Projektimik suliaqarnissamut nassuiaaneq	47
Nal.ak.atuartitsivik 5 – Silap pissusia pillugu projektiliassassinnik toqqaagitsi	50
Nal.ak.atuartitsivik 6 – Silap pissusia pillugu projektiliassarsi nassuiarsiuk	51
Sisamngorneq	52
Tallimngorneq	53
Naggasiineq	54

SIULEQUT

Asasara atuartoq

Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen-imumt peqataanerit pingaaruteqarpoq.

Nunarsuarput inooriaatsitsinnit ajoquserneqassanngippat qanoq iliorluta paarisinnaavarput? Aamma silap pissusaa mianersuunnarlugu piujuartitsiviusumillu inuuniarlutit illit nammineq qanoq iliorsinnaavit?

Nunarsuatsinni silap pissusaa allanngorsimavoq kiannerulersimallunilu. Silap pissusaani allannguutit inunnut uumasunullu kinguneqarput. Nunarsuatsinni tamarmi nunarsuatta pitsaanerumik paarineqarnissaa aallunneqarpoq. Ataatsimoorluta silap pissusaata allannguutai annikillisarniarsarissavagut.

Kalaallit Nunaanni silap pissusaata allannguutai ersarissorujussuusut takusinnaavagut malugisinnaallugillu. Nunarsuatta kiannerulernerani sersersuaq immallu sikua aakkiartorput.

Pinngortitaq Kalaallit Nunatsinni pingaarutilinnut ilaavoq. Suut pinngortitamut pitsaasuunersut ajortuunersullu ilinniarukkit Nunarsuarmut paarseqataanerit suli pitsaanerulissaaq, tamatumalu peqatigisaanik ilisimallikkatit allanut ingerlateqqissinnaalissavatit.

CO₂-mik aniatitsinerput annikillisissavarput. Ilaatigut nukissiornitsinni uuliamik atuinata erngup nukinganic atuigutta tamanna angusinnaavarput.

Nunarsuatsinni unammilligassat naammattoortagassagut taamaallaat suleqatigiikkutta qaangersinnaavagut. Ataatsimoorluta aammalu ukioqatigiiaat akimorlugit siunissaq mingutsitsiviunnginnerusoq pilersissinnaavarput. Ullumikkut ilinniartitseriaatsit eqqarsaatigalugit takusarparput, soorlu meeqqat atuarfiini, ilinniarnertuunngorniarfinni, inuussutissarsiuutigalugu atuarfinni, ilisimatusarfinni silaannaap pissusianut tunngasuteqartorujussuunngorneri, taamaaliornikkut silaanaap pissusaanut tunngatillugu qaamaasagut anertusiartorput.

Iliuutsit mikisut angisuullu aqputigalugit pitsaasunik allannguisinnaavugut. Ataatsimoorluta Kalaallit Nunaanni nunarsuullu sinnerani malugineqarsinnaasunik pilersitsisinnaavugut. Tamatta tamanna peqataaffigisinnaavarput.

Aaqqiissutissanik silap pissusaanut – illillu siunissannut – iluaqutaasunik ujartuissaagut.

Kalistat Lund

Nunalerinermut, Imminut Pilersornermut,
Nukissiutinut Avatangiisinullu Naalakkersuisoq

Peter Olsen

Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Timersornermut
Ilageeqarnermullu Naalakkersuisoq

ATUARTUP ATUAGAANUT TUNNGASOQ

Asasakka atuartut.

Maanna sapaatip akunnera sammisaqarfiusoq Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen aallartippoq. Sapaatip akunnerani tassani meeqqat pisinnaatitaaffii paasisaqarfigissavasi taamatuttaaqq nunarsuarmi tamarmi Issittumilu silap pissusiata allanngoriartornera paasisaqarfigissallusiuk. Paasisstissat ilaat immaqa nalunngereerpasi, ilaalli aatsaat immaqa tusassavasi.

Ullut siulliit pereerpata taava atuaqatisilu namminneerlusi silap pissusia pillugu projektimik suliaqassaasi. Projekti taanna aqqutigalugu silap pissusia pillugu iliuuseqartunut peqataalissaasi. Atuarfiit allat aamma ilissitulli sapaatip akunnerani tassani sammisaqassapput. Taamaattumillu inuusuttuararpassuullusi silap pissusiata allanngoriartorneranut tunngasunik paasisstutissanik pissarsissaasi, tassungalu tunngasunik isummernissassinut periarfissaqalerlusi.

UNICEF-iminngaanniit ilissi tusaaneqarnissarsi pingaartipparput, tassamiuna ilissi siunissarsi.

Atuartup atuagaani uani suliassinneqassaait sapaatip akunnerata ingerlanerani atuaqatitillu suliassinnik. Qaqugukkut qanorlu suliassat suliarissaneritit ilinniartitsisuit oqaluttuutissavaait.

Nuannisarluarisi!

UNICEF Danmark-ip Kalaallit Nunaanni allaffia
Maliina Abelsen

ATAASINNGORNEQ

Nal.ak.atuartitsivissanut qulequttat:

1	Sap. Ak. -ta ingerlanissaanut nassuiaaneq
2	Klimaagenti suua?
3	FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa
4	Isummersinnaanermut ilinniarsinnaanermullu pisinnaatitaaffik
5	Silap pissusiata allanngoriartornera suua?
6	Silap pissusiata allanngoriartornera suua?

Nal.ak.atuartitsiviusoq 1 – Sap.ak.-ni pisussat pillugit aammalu UNICEF pillugu nassuiaaneq

Nal.ak.atuartitsiviusup imai:	
1.	Sap.ak.-ni pisussat pillugit aammalu UNICEF pillugu nassuiaaneq
2.	Extreme-E

1. Sap.ak.sammisaqarfiususaq aamma UNICEF pillugu nassuiaaneq

Sapaatip akunneranut sammisaqarfiusumut skema ataani takusinnaavarsi, tiiminut tamanut qulequttat tamarmik allassimapput.

Sap.ak.sammisaqarfiusumi skema - Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen

	ATAASINNGORNEQ	MARLUNNGORNEQ	PINGASUNNGORNEQ	SISAMANNORNEQ	TALLIMANNORNEQ
Ullaap tungaa Nal.ak.atuartitsiviit 4.	1 Ilisimasaqalerniarneq Sap.ak. sammisaqarfiusumut nassuiaaneq 2 ATAATSIMIINNEQ I – Teams, nal. 8.50-9.10 Klimaagent suua? 3 FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa 4 Isummersinnaanermut ilinniarsinnaanermullu pisinnaatitaaffik	1 Ilisimasaqalerniarneq Videot: Upernavik, Kangerlussuaq, Tasiilaq, Qassiar-suk, Ilulissat Sumiiffigsatsinni suut misigaavut? 2 Sermeq aakkiartorpoq 3 Silap pissusiata allanngoriartornerata nunarsuarmut kinguner 4 Silap pissusiata allanngoriartornerata Issittumi kinguner	1 Projektip aallartinnera 1 Klimaaftryk – suua? 2 Kal.Nunaata klimaaftrykia 3 Akisussaaffik iliuuseqarnerlu 4 Projekteqarnissamut nassuiaaneq	Silap pissusia pillugu projekti Silap pissusianut tunngasunik projektimik suliaqarneq	Projektip naammassinera Qanoq ililluni projekti siunissami ingerlaannarsinnaava? Anguniagassat tullii suuppat – iliuusissat tullii?
Ualikkut 2 lek.	5 + 6 Silap pissusiata allanngoriartornera suua? Angerlarluni suliasaq: Silap allanngornera utoqqaat qanoq eqqaamasaqarfigaat	5 Silap pissusiata allanngoriartornerata unikaallatsinnissaanut nunarsuarmioqatigiit qanoq iliorpat? 6 Nunatsinni uuliamik atuiinnaariartornissamut takorluukkat	5 ATAATSIMIINNEQ II – Teams, nal. 12.10-12.30 Silap pissusianut tunngasunik projekteriniakkamik toqqaagit 6 Silap pissusianut tunngasunik projekteriniagaq nassuiaruk	Projekti nangillugu	ATAATSIMIINNEQ III – Teams, nal. 13.00-13.30 Kaffillemeq Angajoqqaat, aalajangiisartut allallu qaaqqullugit

UNICEF pillugu ilinniartitsisussi oqaluttuutissavaasi.

https://www.youtube.com/watch?v=o9F_TBfeWhQ

2. Extreme-E

Maanna Kangerlussuarmi Extreme-E-p sukkanuutsitsinera pillugu videomik takusaqareerpusi, ilinniartitsi-sussilu Extreme-E pillugu oqaluttuutereerpaasi. Maanna ataaniittut oqaloqatigiissutigissavasi:

- Sooruna Extreme-E Kangerlussuarmi biilini innaallagiatortunik sukkanuutsitsisoq?
- Sunaana Extreme-E-p maluginiartikkusukkaa?
- Silap pissusiata allanngoriartornerata sammineqarnissaa pingaaruteqarpa? Sooq?/sooq naamik

Nal.ak.atuartitsivik 2 - Klimaagenti suua?

Nal.ak.atuartitsiviup imai	
1.	ATAATSIMIINNEQ I - Sapatip akunnera aallartinneqarpoq
2.	Klimaagentit inuusuttut
3.	Klimaagenti suua?

1. ATAATSIMIINNEQ I - Sapatip akunnera aallartinneqarpoq

Onlinekkut ataatsimiinnikkut nunatsinni atuartut atuarfinni allaneersut naapissavasi. Atuartut taakku aamma sapaatip akunnerani sammisamut "Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen"-imut peqataapput.

2. Klimaagentit inuusuttut

Maanna inuusuttut marluk silap pissusiata oqaluuserineqarnissaanik assigiinngitsutigut – aamma inuusuttut akornanni - suliaqarnermik nunatsinni klimaagentiusimasut imaluunniit suli klimaagentiusut pillugit videonik isiginnaagaqarpusi

Saschap Friday for future, svenskip niviarsissap Greta Thunberg-ip aallartissimasaa oqaluttuaraa.

(<https://www.youtube.com/watch?v=YqHP-q8MBjI>)

(<https://www.youtube.com/watch?v=p3AgYoeY0Wc>)

Maanna youtubemi Greta Thunberg pillugu misissuissaasi apequtillu uku akissutissarsi:

- Greta Thunberg kinaava?
- Suna oqariutuutigivaa?
- Oqariutuutimini suna malunnartinniarpa

Arlaatigut youtubemi ujaasinissinni imaluunniit videoni oqaatsit atornerqartut pillugit ikioqqugussi ilinniar-titsisorsi aperissavarsi.

3. Klimaagenti suua

PAASISSUTISSAT: KLIMAAGENTI

Agenti tassaavoq iliuseqartuq. Klimaagenti tassaavoq silap pissusia pillugu iliuseqartartuq, tassa ima paasillugu silap pissusiata allanngoriartorneranik ilisimasalik, iliuseqartitsisartorlu silap pissusiata allanngoriartorneranik unikaallatsitseqataasunik imaluunniit ilisimaarinninnerulersitsisunik. Tamanna isummer-nikkut taavalu mikisunik angisuunillu iliuseqarnikkut pisinnaavoq, allannguutiniq pilersitsisumik, soorlu angerlarsimaffimmi, atuarfimmi, nunaqqatigiinni nunaluunniit tamakkerlugu.

Silasisa iliuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen-ip siunertaraa atuartut paasissagaat immannguaannarlunniit iliuseqarneq siunissami aamma iluaqutaasinnaasoq.

Nal.ak.atuartitsivik 3 – FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa

Nal.ak.atuartitsiviup imai:	
1.	FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa suua?
2.	Kissaatit pisinnaatitaaffillu.

1. FN-ip Meeqqat pillugit isumaqatigiissutaa suua?

Meeqqat pillugit isumaqatigiissut suunersoq ilinniartitsisussi oqaluttuarissavaa, pisinnaatitaaffillu suunersut oqaluuserissavasi.

<p>1</p> <p>KINA MEERAAVA?</p>	<p>2</p> <p>IMMIKKOORT-TAANGINNISSAQ</p>	<p>3</p> <p>MEEQQAP SOQUTIGISAANIK QULAKKEERINEQ</p>	<p>4</p> <p>PISINNAATITAAFFIIT PIVISUNNGORTINNEERI</p>	<p>5</p> <p>MEEQQAP INERIARTORNERA PILLUGU ILAQUTTAT SIUNNERSUISSAPPUT</p>	<p>6</p> <p>INUUNEQ, ANIGUINEQ INERIARTORNERLU</p>	<p>7</p> <p>ATEQ INUIAASSUSERLU</p>
<p>8</p> <p>KINAASSUSEQ</p>	<p>9</p> <p>ILAQUTARIIT ATAATSIMDOORTINNISSAAT</p>	<p>10</p> <p>NUNAVIGISAQ QIMASSI-MAGAANNI ANGAJQOQAANUT ATTAVEQARNEQ</p>	<p>11</p> <p>AALLARUSSAANGINNIS-SAMUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>12</p> <p>MEEQQAT ISUMAASA ATAQQINEQARNISSAAT</p>	<p>13</p> <p>KILLILERSORNEQARANI OQARIARTUUTEQAR-SINNAATITANEQ</p>	<p>14</p> <p>KIFFAANGGISSUSEQDARLUNI EOODARSARSINNAANEQ UPPERISAQARSINNAANERLU</p>
<p>15</p> <p>PEQATIGIFFLIORNISSAMUT PISINNAATITAAFFEQARNEQ</p>	<p>16</p> <p>NAMMINIUSSEQDAR-SINNAATITAAANERUP ILLERSORNEQARNERA</p>	<p>17</p> <p>PAASISUTISSANIK PISSARSISINNAANEQ</p>	<p>18</p> <p>ANGAJQOQAAT AKISUSSAAFFI</p>	<p>19</p> <p>NAKUUSERFIGINEQAN-NGINISSAMUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>20</p> <p>MEEQQAT ILAQUTAANNGITSUT</p>	<p>21</p> <p>MEEQQAT MEERAVISSIASUT</p>
<p>22</p> <p>MEEQQAT QIMAASUT</p>	<p>23</p> <p>MEEQQAT INNARLUUTILLIT</p>	<p>24</p> <p>PEQQISSUSEQ, IMEQ, NERISSASAT AVATANGISILLU</p>	<p>25</p> <p>MEEQQAT ANGERLARSIMAFFIUP AVATAANIITTUT NAKKUTIGINEQARNISSAAT</p>	<p>26</p> <p>ISUMAGININNIKKUT ANINGAASATIGULLU TAPERSEORNEQARNEQ</p>	<p>27</p> <p>NERISSASAT, ATISAT, ANGERLARSIMAFFILLU TOQQISSISIMANARTOQ</p>	<p>28</p> <p>ILINNIAGAARNISSAMUT PISINNAATITAAFFIK</p>
<p>29</p> <p>ILINNIARTITAANERUP SIUNERTAA</p>	<p>30</p> <p>IKINNERUSSUTEQARTUT NUNALLU INOQQAAVISI KULTURIAT, OQAASII, UPPERISAALLU</p>	<p>31</p> <p>QASUERSAARNEQ, PINNGUARNEQ, KULTURI EQQUIMITSULIORNERLU</p>	<p>32</p> <p>SULIFINNUT ULORIANAR-TUNUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>33</p> <p>IKIAROORNARTUNUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>34</p> <p>KINGUAASSIUTTIGUT ATORNERLUGAANERMIT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>35</p> <p>NIUERUTIGINEQARNERUP AALLARUSSAANERULLU PINAVEERSAARTINNEQARNERA</p>
<p>36</p> <p>ATORNERLUGAANERMIT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>37</p> <p>MEEQQAT TIGUMMIGAL-LAGASSANNGORTITAT</p>	<p>38</p> <p>SORSUTTOQARTILLUGU ILLERSUGAANEQ</p>	<p>39</p> <p>KATSORSARNEQARNEQ INUIAQATIGIINULLU AKULERUTEQIINNEQ</p>	<p>40</p> <p>MEEQQAT INATSISINIK UNIOQUTTISISUT</p>	<p>41</p> <p>INATSISIT MEEQQAMUT ILUAQUTAANERUSSAT ATUUTISSAPPUT</p>	<p>42</p> <p>INUIT TAMARMIK MEEQQAT PISINNAATITAAFFII ILISIMASSAVAAT</p>
<p>43-54</p> <p>ISUMAQATIGIISST IMA ATORNEQASSAAQ</p>	<h1>MEEQQAP PISINNAATITAAFFII PILLUGIT ISUMAQATIGIISST</h1>					

2. Kissaatit pisinnaatitaaffiillu

Pisinnaatitaaffiit kissaatillu assigiingissutaat pillugit maanna suliaqassaasi.

Pappiaqqamut marlunnik kolonnelioritsi. Kolonnep aappaata qulequtarissavaa "Pisinnaatitaaffiit" aappaatalu qulequtarissavaa "Kissaatit".

Assiliartat qiortarsigit tulluarnerusorisassinnullu, "Kissaatit"-nut imaluunniit "Pisinnaatitaaffiit"-nut iliorarlugit.

Inissaqartitaaneq

Nerisassat peqqinnartut

Atornerlugaanissamut
illersorneqarneq

Peqqinnissamut
isumagineqarneq

Silaannaq minguitsoq

Sunngiffeqarneq
qasuersaarnerlu

Namineq piorsarsimassutsip,
oqaatsit silatsoqqussani
upperisamilu sammisinnaanis-
saanut periarfissaqarneq

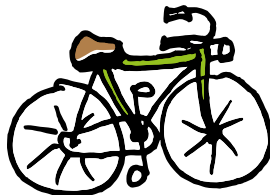
Imeq minguitsoq

Naligiissitaaneq
immikkoortinneqarnissamullu
illersorneqarneq

Atisat torrattut

Sikkili

Angalaarnerit

 <p>Ilinniartitaaneq</p>	 <p>Namineq sinittarfigisaq</p>	 <p>Qarasaasiaq</p>
 <p>Isummat anissinnaanerinit pisinnaatitaaffeqarneq</p>	 <p>Aningaasat namineq sunulluunniit atorsinnaasat</p>	 <p>Fastfood</p>
 <p>Isginnaarut</p>	 <p>Nipilersuutinit tusarnaarut</p>	

Kortit iliorareerussigit, qanoq kissaatinut pisinnaatitaaffinnullu iliorarsimannersi pillugu eqimattat marluk-kaartulluunniit allat oqaloqatigissavasi. Eqimattat allat allatut iliorsimappata taava immikkoortiterinerinit isumaqatigiissinnaanerlusi takussavarsi. Piumagussi Meeqqat pillugit isumaqatigiissummi immikkoortut misissorsinnaavasi.

Taamaaleriarlusi kortit pisariaqavissorinngisasi arfineq pingasut piissavasi. Peerusutasi piissavasi. Kortit sinneruttut "Pisinnaatitaaffit"-nut imaluunniit "Kissaatit"-nut ilissavasi imaluunniit nuussavasi.

Nal.ak.atuartitsivik 4 – Oqaaseqarsinnaanermut ilinniarsinnaanermullu pisinnaatitaaffik

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1. Pisinnaatitaaffiit 12, 13 aamma 29
2. "Isummernerup sumiinnera".

1. Pisinnaatitaaffiit 12, 13 aamma 29

Meeqqat pissutsinut pingartitaminnut isummernissaminnut pisinnaatitaaffeqarput. Inersimasut tusarnaartussaapput meeqqallu isummerneru pimooruttussaallugit.

Meeqqat oqalullutik, titartaallutik, allallutik allatulluunniit ilikkakaminnut, eqqarsaatiminnut, misigisaminnullu tunngasunik avitseqateqarnissaminnut pisinnaatitaaffeqarput, taamaaliornerat inunnut allanut ajoqutaanngippat.

29

ILINNIARTITAANERUP
SIUNERTAA

Meeqqat atuartinneranni kinaassusaat, pikkoriffigisaat piginnaasaallu tamakkiisumik ineriartortinneqartariaqarput. Nammineq pisinnaatitaaffimmik paasinissaannut, inuillu allat pisinnaatitaaffiinik, kulturinut allanut assigiingissutsinullu ataqqinninnissaat pillugu ilinniartinneqartariaqarput. Atuartitaanerup eqqissinartumik inuuneqarnissamut avatangiisinillu paarsilluarnissamut meeraq aqquutissiuutissavaa.

2. "Isummernerup sumiinnera"

Ilinniartitsisorsilu una pinnguaatigissavarsi.

Nal.ak.atuartitsiviit 5 aamma 6 – Silap pissusiata allanngoriartornera suua?

Nal.ak.atuartitsiviit imaat:

1.	Video: "Silap pissusiata allanngoriartornera suua?"
2.	Taaguutit pingaarnerit ilinniakkit paasillugillu.
3.	Video: "Avatangiisit allanngoriartortut – Issittumi sumiiffinni aput, imeq, siku nunalu qeriuannar-toq"
4.	Angerlarluni suliassat.

1. Video: "Silap pissusiata allanngoriartornera suua?"

Klassessinni video isiginnaassavarsi.

<https://youtu.be/Gx5e26ldSOo>

Taaguutit silap pissusiata allanngoriartorneranut tunngasut pingaarutillit nassuiaataat ataani takusinnaavasi:

Silap pissusiata aamma silap assigiinngissutaat

Sila tassaavoq ullut tamaasa misigisartagarput. Siallertarpoq, apisarpoq, anorlertarpoq, seqineq seqinner-tarpoq il.il. Ilaannikkut ukioq nalinginnaasumit issinnerusarpoq imaluunniit ukioq kiannerulluni imaluunniit aasaq kiannerulluni. Tamakkua silap nalinginnaasumik allanngorarnarivai, silallu pissusiata allanngoriartorneratut taaneqarsinnaanatik.

Silap pissusia tassaavoq ukiuni 30-ni agguaqatigiissillugu silap qanoq innera. Silasiortut uuttortartarpaat kiassuseq/nillissuseq, sialuk/aput, qulisimaneq nalunaaquttap akunneri seqinnerfiusut, anorip sammivia sakkortussusialu, silaannaap isugutassusia silaannaallu naqitsinera.

Tassa imaappoq, *sila* tassaavoq massakkoqqissaaq pisoq, kisiannili *silap pissusia* tassaalluni piffissap sivilisuup, tassa ukiut 30-t ingerlaneranni agguaqatigiissillugu sila.

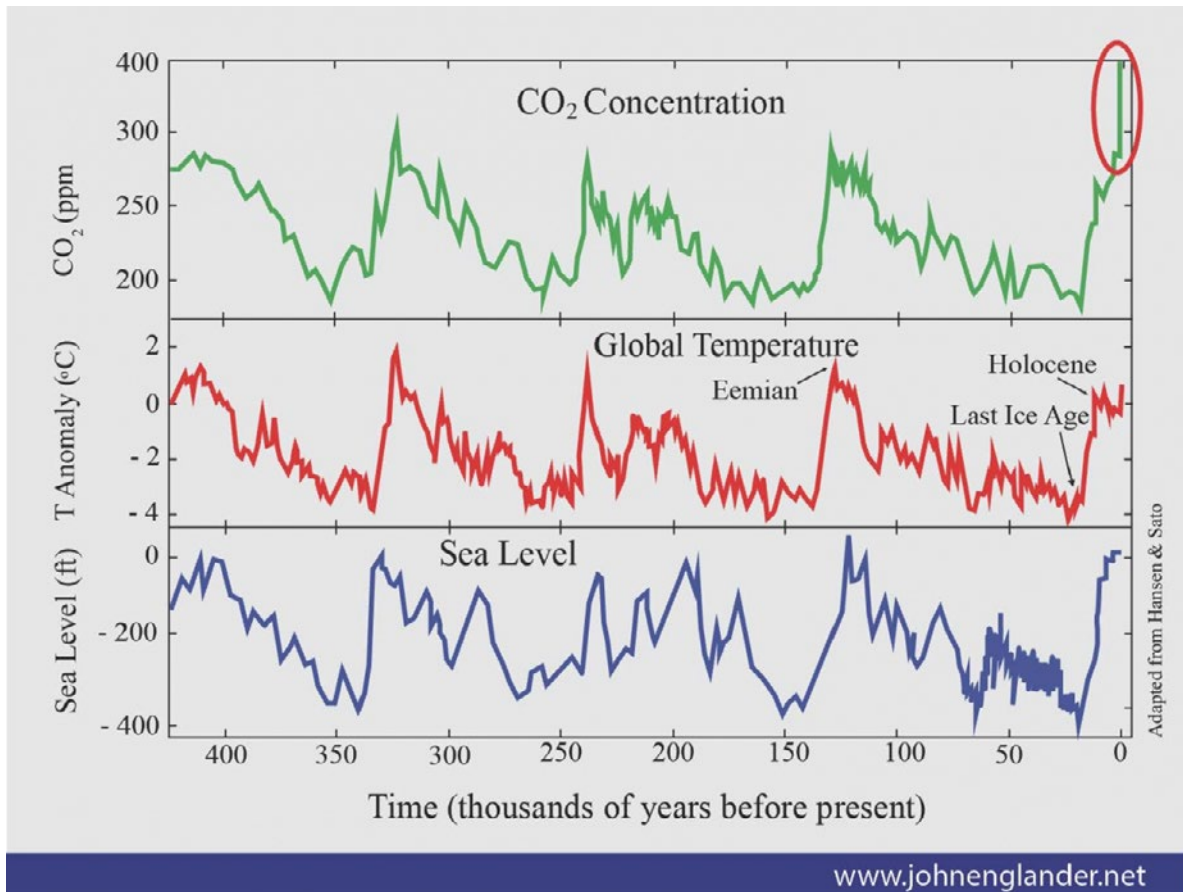
Silap pissusiata allanngoriartornera tassaavoq piffissap sivilisuup ingerlanerani silap pissusiata allannguu-tai. Tassa assersuutigalugu imaappoq sumiiffimmi imaluunniit nunarsuup ilaani (ass. Issittumi) ukiut 30-t ingerlanerani kiatsikkiartuinnarpoq. Imaluunniit aamma imaassinnaavoq sialoqarnera apisarneralu allanngortoq, taamaalilluni ukiukkat apinerusarluni imaluunniit aasakut sialoqarpiarani.

Silap pissusiata allanngoriartornera inunnit pilersinneqartooq imaluunniit pinngortitamit tunngaveqartut. Silap pissusia allanngoriartortuarnikuuvoq. Ukiuni ilaatigut tuusintilikkaani issinnerunera pissutaalluni ser-

mersuaqarnerata nalaanik (istid) taaguutilimmik pisoqartarsimavoq. Sermersuaqarnerata naligisimagaa-ngagu nunarsuarmi sermersuit allisimasarput. Sermersuaqarnerata akunneratigut (mellmistid) kiannerul-lunilu sermikillisarpoq. Sermersuaqarnera akunnerilu tassaapput silap pissusiata allanngornera pissu-sissamisoorpoq, taakkulu pingaartumik seqernup qinngornerisa allanngornerannik tunngaveqarput, nunar-suup uinganerata allanngornerata kingunerisaanik.

Silap pissusiata allanngoriartornera ukiorpassuarni kingullerni oqaluuserisimasarput inuup pilersitaanik tunngaveqarpoq. 1850-ip kingorna nunarsuup silaannarqarfiani (atmosfære) agguaqatigiissillugu kiassu-seq 1 grad C sinnilaarlugu qaffassimavoq. Issittumi kiassuseq nunarsuarmi agguaqatigiissillugu kiassut-simit qaffasinnerulaarpoq. Tassunga pissutaavoq piffissami tassani ikummatissanik, soorlu aamarsuarnik, uuliamik, benziinamik gassimillu ikumatitsinerup kingorna CO₂ annertoorujussuaq aniatinneqarsimammat.

Grafimi takuneqarsinnaapput ukiut ingerlanerini CO₂-mik aniatitsineq, nunarsuaq tamakkerlugu kiassuseq immallu qaffasis-susia. Tassani takuneqarsinnaapput silap pissusiata allanngoriartornera nalinginnaasoq, maannali taakku pingasut taane-qartut tamarmik qaffariapiloorput silap pissusiata allanngoriartornera nalinginnaasoq qaangerlugu.

Tigusiffik: www.johnenglander.net

Gassit naatsiivittut sunniuteqalersitsisartut

CO₂ tassaavoq gassit silaannarmik kissatsitsisartut ilaat. Gassit taamaattut arlaqartut ilagaat. Gassit naat-siivittut sunniuteqalersitsisartut pingaarnerit marluk tassaapput CO₂ (carbondioxid) aamma CH₄ (metan). Ikummatissanik uuliameersunik aamarsuarneersunillu ikumatitsinermi CO₂ pinngortarpoq, CH₄ -li nuna-teqarnermit pinngortarpoq – pingaartumik nersussuit nissaattarnerrannit nilertarnerannillu. CH₄ aamma Is-sittumi nunat ilarujussuani pinngortarpoq, nunap qeriuannartup aakkiartornerata kingunerisaanik naasut toqunikut asiujartornerisa kingunerannik.

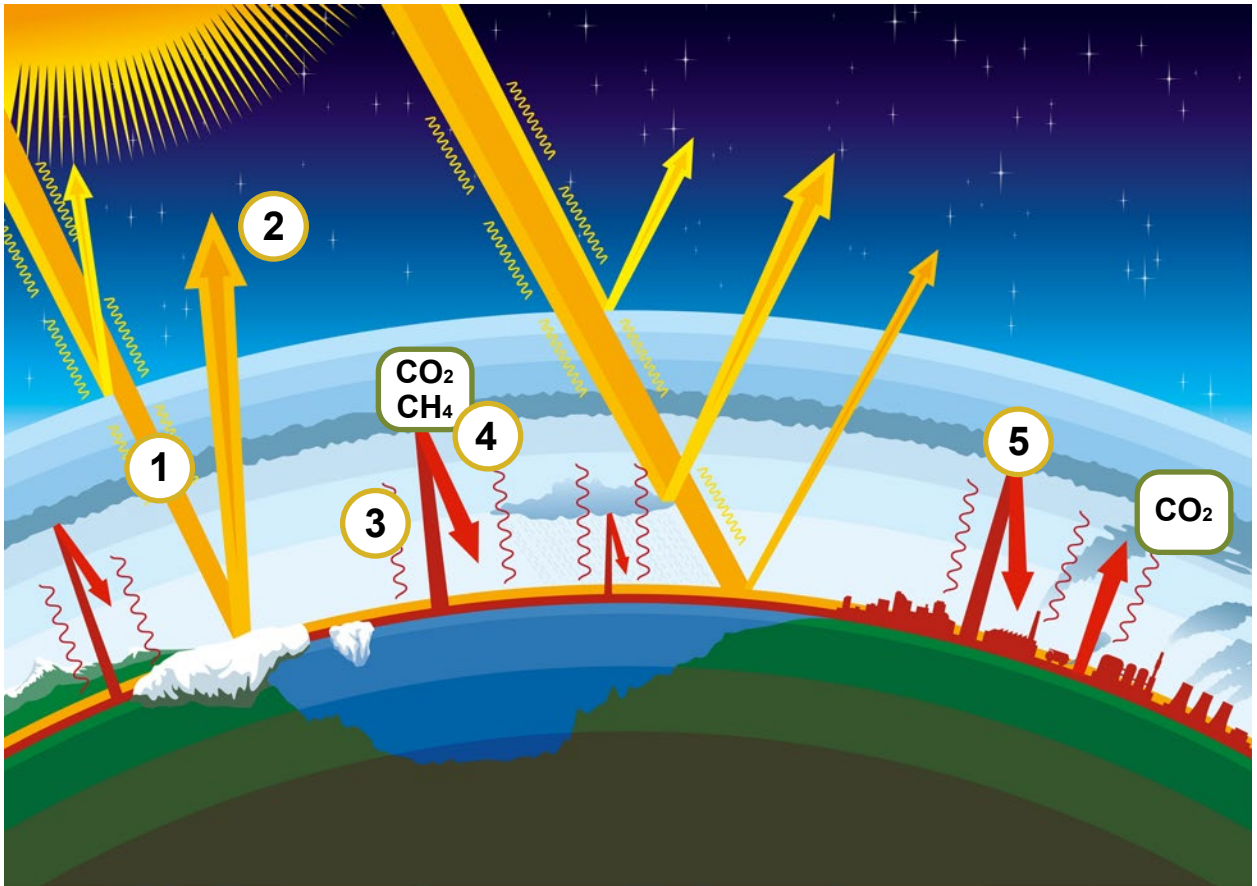
Naatitsivittut sunniut (Drivhuseffekten)

Naatitsivittut sunniut (drivhuseffekten) naatsumik oqaatigalugu pinngortarpoq seqernup qinngornerisa naatsunik maligaasallit (qaamaneq) nunarsuup qaava tuffigigaangassuk. Qaava qaqortuuppat qaamallu-niluunniit, taava qinngornerit naatsunik maligaasallit qinngornertut naatsunik maligaasalittut silaannarsu-armut utertinneqartarput. Qaamangup nunarsuup qaava taarnerusoq tuffigigaangassuk taava qaamaneq milluarneqartarpoq kissanngortarlunilu. Kissarlu taanna gassinut silaannarmik kissatsitsisartunit milluarne-qartarpoq (ilaatigut CO₂ aamma CH₄) – taamaallillutillu gassit silaannarmik kissatsitsisartut oqorsaatitut it-tarput. Nunap qaava qaamasoq qaamanermik utertitsisoq, nunarsuullu qaava taartoq qaamanermik mil-luaasoq kissanngortitsisorlu, taama pisoqarnera taaneqartarpoq albedo (qulaatungaani *Albedo*-mut tun-gasut atuakkit). Kalaallit Nunaanni sermeqangaatsiarlunilu aputeqangaatsiarpoq, taamaattumillu Kalaal-lit Nunaanni nunap qaavata (ingammik ukiumi) seqernup qinngorneri naatsunik maligaasallit (qaamaneq) silaannarsuarmut utertittarpari, tassa imaappoq albedo 1-iuvoq. Kiatsikkiartorpat aputikinnerulerlunilu im-mami siku millippat, taava seqernup qinngorneri naatsunik maligaasallit (qaamaneq) milluarneqalissap-put, kissanguullunilu, tassa imaappoq albedo apparpoq 0-ip tungaanullu pilluni. Taamaallilluni Kalaallit Nunaata imartaa sukkanerusumik kissatsikkiartortarpoq, sermersuup ilaa sukkanerusumik aakkiartuler-tarpoq immallu sikua annertunerujartuinnartoq aakkiartulerluni. Naatitsivittut sunniuteqartoqanngitsuuppat nunarsuarmi agguaqatigiissillugu minus 33° C-imik issitsigissagaluarpoq nunarsuarlu sermimit ulinneqar-simassagaluarpoq.

Gassilli taakku marluk CO₂ aamma CH₄ annertuumik aniatinneqaleraangata ajornartorsiut pinngortarpoq; silaannaap kissamik uninngatitsisinnaanera annerulertarpoq – kiannerulerlunilu. Ukiut 150-it sinnerlugit inuit CO₂-mik annertunerujartuinnartumik, aamarsuarnik, uuliamik, benziinamik gassimillu ikuaallaanermik-kut, innaallagissiornermut atatillugu, biilini, umiarsuarni timmisartunilu silaannarmut aniatitsisarput. Taa-maalillutik inuit gassinik naatitsivittut sunniuteqalersitsisartunik aniatitsinermikkut nunarsuup kiatsikkiartor-neranut peqqutaqataapput.

Tigusiffik: Assiliartaliussaag Unicef Grønlandimit suliarineqarpoq, iCICERO grafiskimik suliarinnippoq

Naatitsivittut sunniut (Drivhuseffekten).

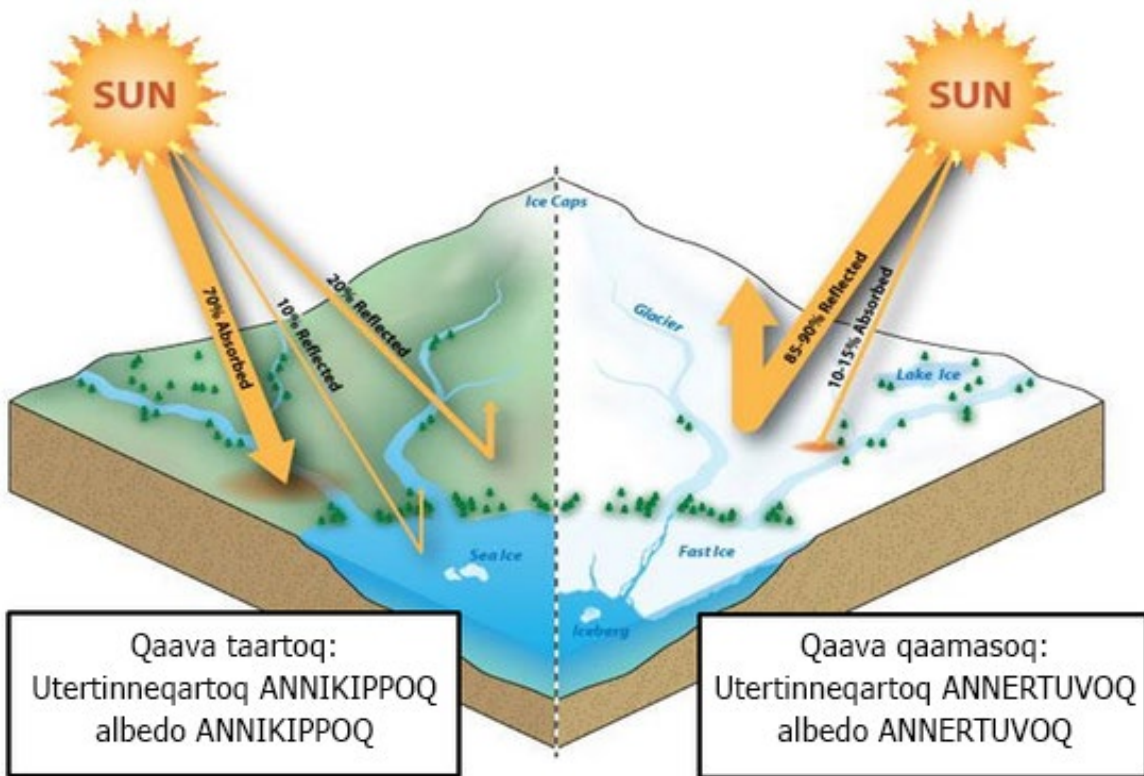
Titartakkap oqaasertai:

- 1 Seqernup qinggorneri naatsunik maligaasallit nunarsuup silaannartaanut pisarput.
- 2 Seqernup qinggornerisa ilaat nunarsuarmit nunarsuullu silaannartaanit utertinneqartarput.
- 3 Nunarsuarmit qinggornerit takisuunik maligaasallit nunarsuup silaannartaanut utertinneqartarput.
- 4 Qinggornerit kissartut gassinik naatsivittut sunniutilimmik kissartitsisartunit kissarnertut tigoorarneqartarput taakkulu kissap ilaa nunarsuup qaavanut utertittarpaat. Taamaalisooqaraangat naatitsivittut sunniut pilersarpoq.
- 5 Inuit gassinik naatsivittut sunniutilimmik kissatsitsisartunik aniatitsinerisa naatitsivittut sunniut sakkortunerulersittarpaat, taamaalillunilu kiannerulersitsisarlutik.

 Naatsunik maligaasallit

 Takisuunik maligaasallit

Albedo nalunaartarpaa suulluunniit qaava qanoq seqernup qinngorneranik utertitsinnaatiginersaq. Albedo 0-ip 1-illu akornanniittarpoq. Qernertoq 0-imik albedo-qarpoq seqernullu qinngorneri tamaasa milluarterlugit, qaqqorissulli seqernup qinngorneri tamaasa utertittarpai 1-imillu albedo-qarluni.

Albedo. Tigusiffik: (<https://www.dmi.dk/nyheder/2019/forstaa-faenomenet-tipping-points/>)

2. Taaguutit pingaarutillit ilinniakkut paasillugillu

Eqimattaqqakkuutaarlusi taaguutit pillugit kortinik suliaqassaasi. Kortit qiortaqqassavasi.

Vejr Sila	Klima Silap pissusia	CO₂ (carbondioxid)
Drivhuseffekten Naatitsivittut sunniut	Albedo Seqernup qinngor- nerisa uterarnert	CH₄ (metan)
Naturlige klimaforandringer Silap pissusiata allanngoriartornera pinngortitap pilersitaa	Menneskeskabte klimaforandringer Silap pissusiata allanngoriartornera inunnit pilersinneqartoq	

Kortit atorlugit marlunnik pinnguaateqassaasi. Taaguutit tamaasa paasillugillu eqqaamaniassagassigit pinnguassaasi.

1. Taaguutit nassuiaatigikkit:

Kortit nerrivimmiissapput taaguutitaa titartagartaalu pusillugit. Paarlakaajaallusi taava kortimik makitsisaasaasi ilassinnullu taaguut nassuiaatigalugu. Nassuiaanissinni immisinnut ikioqatigiissinnaavusi. Taaguutit ilaannut ikiugassaagussi taaguutinut nassuiaatit qulaaniittut atuarsinnaavasi imaluunniit ilinniartitsisussininit ikiortillusi.

2. Taaguutit atorlugit titartaagit eqqoriaallutillu:

Maanna marlukkaassaasi. Iligiit paarlakaajaallusi titartaasassaasi eqqoriaallusilu. Ataatsip taaguut makisavaa, titartarlugulu, iligisavillu eqqoriassavaa. Kisitsisit naqinnerillu atorneqaqqusaanngillat. Iligisavit eqqorpagu, taava marluullusi fem point-innassaasi. Iligisavit eqqorsinnaanngippagu, taava iligiit allat eqqoriaassapput. Taakku eqqoronikku to point-innassapput. Titartaanissassinnut minutsinik marlunnik periarfisaqarpu. Minutsit taakku marluk qaangiutereerpata taava iligisat ataasiarluni eqqoriaasinnaavoq. Iligiillu allat aamma ataasiarlutik eqqoriaasinnaallutik. Point-eqarneqqusaatissaasi.

3. Video: "Avatangiisit allanngoriartortut – Issittumi sumiiffinni aput, imeq, siku nunalu qeriuannartoq"

Klassessinni video isiginnaassavarsi kingornalu oqaluuseralugu.

Kalaallisut: <https://vimeo.com/groups/swipa/videos/49451884>

Qallunaatut: <https://vimeo.com/groups/swipa/videos/45953589>

4. Angerlarluni suliassat

Aqagu atuariartunnginnissinni najugaqarfissinni silap pissusiata allanngoriartorneranik misigisaqartoqarsimanersoq paasiniassavarsi. Inunnik silap allanngorneranik misigisaqarsimasunik apersuinikkut taamaalorsinnaavusi. Ukiut 30-t imaluunniit sinnerlugit pisimasunik eqqaamasaqarsinnaasunik apersuigussi pitsaanerussaaq. Taamaattumik angajoqqaasi, aanaakkusi aataakkusi imaluunniit najukkassinni utoqqaat allat apersorsinnaavasi.

Apeqqutit uku akissutissarsiniassavasi:

- Inuusunneruninnut sanilliullugu silap allanngorneranik malugisaqarpit?
- Angerpat taava aperissavat: allannguutit suut misigaagit?

Akissutaat eqqaamanerussagassigit atuarfimmilu oqaluttuarisinnaaniassagassigit allassavasi.

MARLUNNGORNEQ

1	Kalaallit Nunaanni silap pissusiata allanggoriartornera qanoq misigineqarpa?
2	Sikup pingaaruteqassusia
3	Nunarsuarmi silap pissusiata allangornerata kingunerat
4	Issittumi sunniutaasussat
5	Silap pissusiata allanggoriartornera unikaallatsinniarlugu nunarsuarmioqatigiit qanoq iliuuseqarpat?
6	Kalaallit Nunaanni uuliamik ikummateqarunnaariartorneq

Nal.ak. atuartitsiviusoq 1 - Kalaallit Nunaanni silap pissusiata allanggoriartornera qanoq misigineqarpa?

Nal.ak. atuartitsiviup imai:

1.	Inuusuttut Kalaallit Nunaanni silap pissusiata allanggoriartornera pillugu oqaluttuurtut
2.	Angerlarluni suliasaq - utoqqaat qanoq oqarpat?
3.	Silap pissusiata allanggoriartorneranut tunngasunik oqaatigineqartunik misissuigit

1. Inuusuttut Kalaallit Nunaanni silap pissusiata allanngoriartornera pillugu oqaluttuartut

Maanna videot tallimat isiginnaassavasi, videoni inuttaapput Kalallit Nunanni klimaagentit inuusutut, taakku ilissitulli inuusuttuaraapput 8., 9. aammalu 10.-klasseni atuartuusut. Silap pissusiata allanngoriartorneranut aammalu sumiiffigisaminni silap pissusiata allanngoriartorneranik misigisanik oqaluttuarput. Atuartut taakku silap pissusiata allanngoriartornerata sunniutaanik oqaluttuassapput aammalu qanoq piujuaannartitsineq tunngavigalugu nukissiutit atornerisigut CO₂-mik aniatitsineq annikillisinneqarsinnaanersoq. Atuartut taakku tunniusimasuupput paasisaminnik ingerlatitseqqikkusuttut (pisinnaatitaaffik 13) aammalu silap pissusiata allanngoriartorneranut tunngasunik isummersortut (pisinnaatitaaffik 12).

Ilulissat: <https://www.youtube.com/watch?v=XBzWv5YjzQQ>

Upernavik: <https://www.youtube.com/watch?v=81UrpuytpBM&t=45s>

Kangerlussuaq: <https://www.youtube.com/watch?v=65I4Yzlxuko>

Qassiarsuk: <https://www.youtube.com/watch?v=dbVT-42Fn-Y>

Tasiilaq: <https://www.youtube.com/watch?v=Ru6olfJw7Hk&t=15s>

2. Angerlarluni suliaasaq - utoqqaat qanoq oqarpat?

Angerlarluni suliaasaq.

Silap pissusiata allanggornera pillugu aanakkut/aatakkut utoqqaallu illoqarfissinneertut/nunaqarfissinneertut inuusunnerugallaramik misigisimassaat oqaluttuarikkit.

3. Silap pissusianut allanggoriartorsimanerakkanik misissuigit

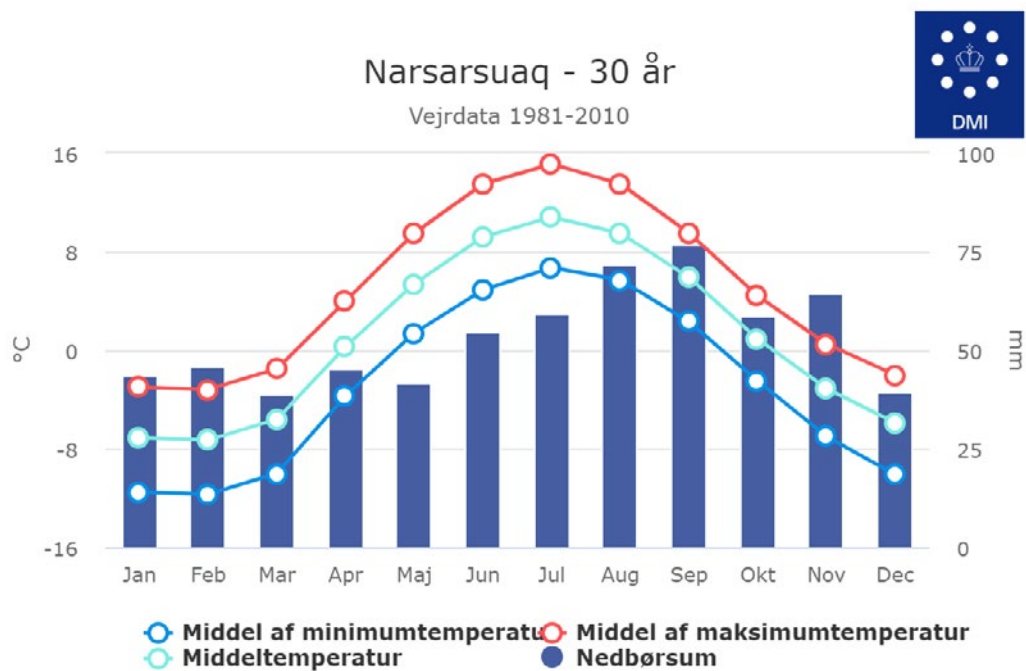
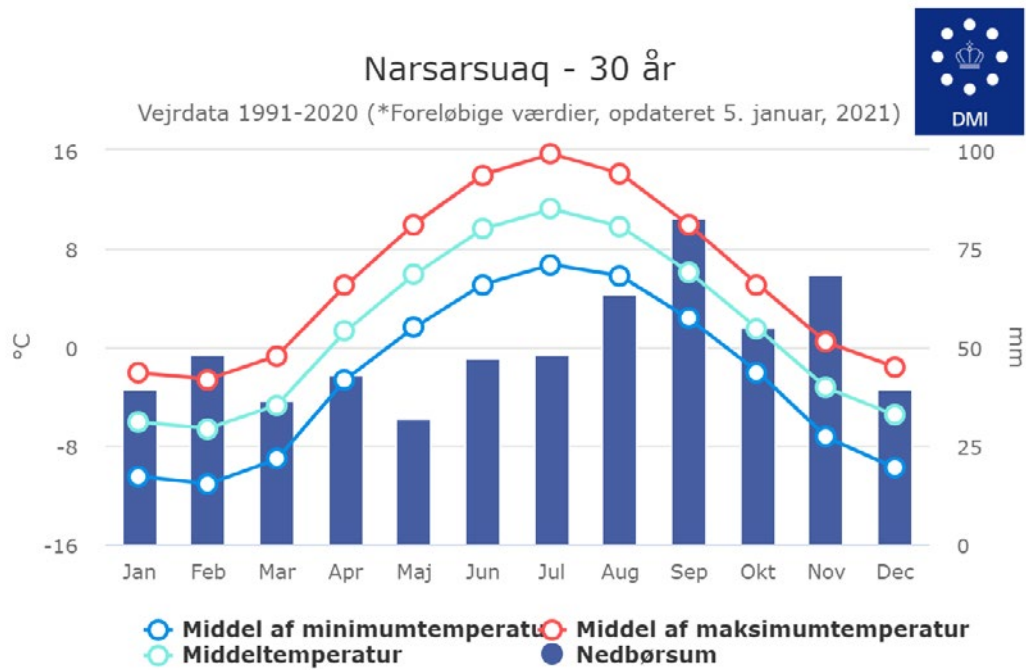
Maanna utoqqaat oqaluttuarisaasa ilumoorsinnaanerannik paasiniaassaasi. Ukiorpasuit qaangiussima-gaangata eqqaamasat allanggorsinnaasarpur. Taamaattumik paasissutissanik, ass. uuttortakkanik, silap pissusianut tunngatillugu maanna qangaanerusorlu uuttortarneqarsimasunik ujarlissaasi. Nassaarisassar-si tassaavoq (klimanormal) tassaavorlu ukiut 30-t ingerlaneranni silap pissusiata qanoq issimanerata ag-guaqatigiissinnera.

Linki una tooruk: <https://www.dmi.dk/vejrkiv/normaler-gronland/>

Illoqarfinnut nunaqarfinnullu paasissutissat assigiinngillat. Illoqarfiit nunaqarfiilluunniit marlunnik pingasu-nilluunniit silap pissusiata qanoq issimanerata agguaqatigiissinnerannik pillit (klimanormal) misissorsigit, taamaalillusi silap pissusiata allanggoriartornerannik misissuisinnaangorlusi.

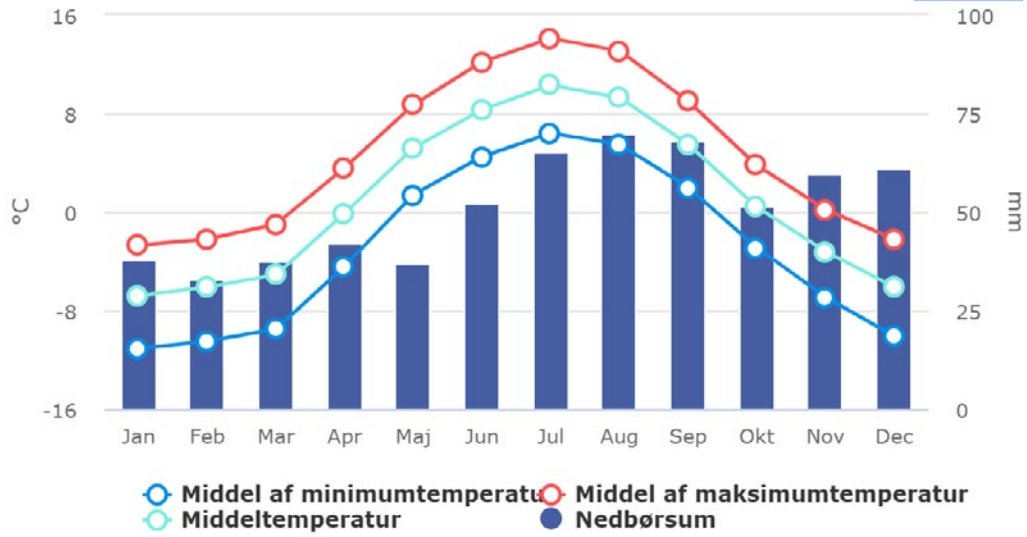
Assersuutigalugu Narsarsuaq takoriarsiuk:

Narsarsuaq - 30 år*

*Nedbør og temperatur 1961-1990, solskin 1980-1999

1° C-iinnarmilluunniit allanngorneq immap sikuanut, sersersuup aakkiartorneranut aammalu naasunut uumasunullu pingaaruteqarlunnarsinnaasoq paasissallugu pingaaruteqarpoq.

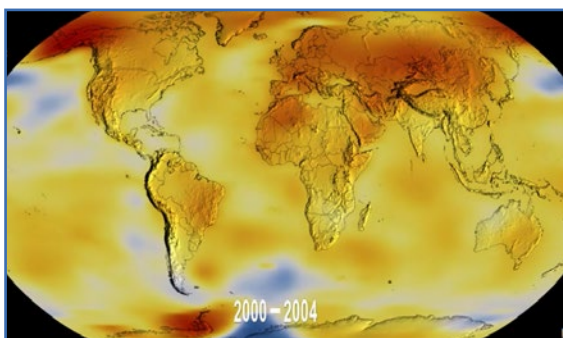
Nal.ak.Atuartitsivik 2 - Siku aakkiartorpoq

Nal.ak.Atuartitsiviup imai:

1.	Nunarsuaq tamakkerlugu kiatsikkiartorneq immallu sikuata aakkiartornera
2.	Sikup aakkiartornerata naatsorsorneqarnera
3.	Gradimik ataatsimik kiatsinneq sikumut qanoq kinguneqarpa?

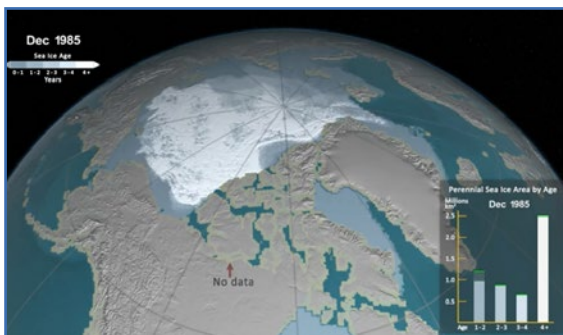
1. Nunarsuaq tamakkerlugu kiatsikkiartorneq aamma immap sikuata aakkiartornera

NASAp nunarsuup kiatsikkiartorneranut tunngatillugu aalasuliaa takuuk: Global Temperature Anomalies from 1880 to 2019: <https://www.youtube.com/watch?v=3sqdyEpkIFU>

Sooq kiatsikkiartorpa?

Taassuma kingorna Issittumi 2016 tikillugu immap sikuata aakkiartorneranut tunngatillugu NASAp titarta-galiortitaa isiginnaassavarsi: <https://www.youtube.com/watch?v=8auMlf50Ng>

Videot marluk taakku tunngavigalugit suna inerniliunneqarsinnaava?

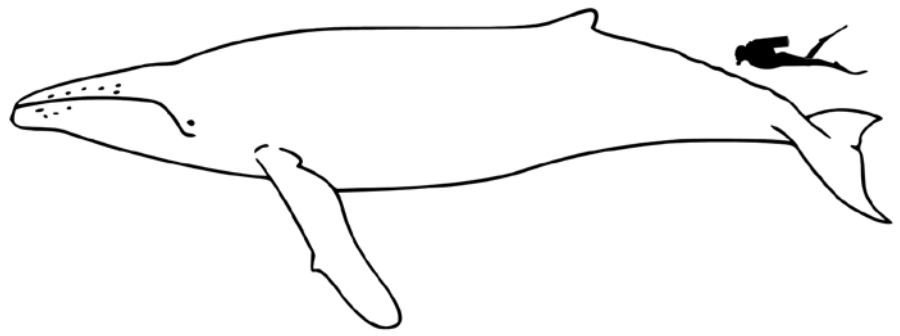
2. Sermersuup aakkiartornera naatsorsoruk

Maanna 2019-imi sermersuup ukiumut aakkiartornera naatsorsussavarsi kingornatigullu 1990-ikkunni. Taamaalluni kisitsisit taakku marluk imminnut assersuunneqarsinnaangussapput. Sermersuup oqi-maassusia takorlooruminarsarniarlugu qipoqqaat oqimaassuiannut naleqqiunneqassaaq.

2019-imi Kalaallit Nunaata sermersuanit siku 532 gigatons aappoq, tassa 532.000.000.000 tons-iuvoq. 1990-ikkunni siku aattoq 33.000.000.000 tons missiliorpaa.

- 1990-ikkunni aattoq 2019-imut naleqqiullugu qanoq annertunerutiginersoq naatsorsoruk.

Qipoqqaq 25-30 tons-inik oqimaassuseqarpoq. Naatsorsuinnermi qipoqqaap oqimaassusia atorniarutsigu qanoq oqimaatsiginera aalajangiuttariaqarpoq. Taamaammat qipoqqaap oqimaassusia 28 tons-imut aalajangiupparput.

- Aakkiartorneq qipoqqarnik qassinik naleqarnersoq naatsorsoruk.
-

- Qipoqqaat ullormut qassit Kalaallit Nunaannit "peeruttarnersut" naatsorsukkit.
-

- Qipoqqaat akunnermut qassit Kalaallit Nunaannit "peeruttarnersut" naatsorsukkit.
-

- Qipoqqaat minutsimut qassit Kalaallit Nunaannit "peeruttarnersut" naatsorsukkit.
-

- Qipoqqaat sekundimut qassit Kalaallit Nunaannit "peeruttarnersut" naatsorsukkit.
-

Assersuunneqarsinnaavoq ukioq kaajallallugu sekundimut qipoqqaat 602-t Kalaallit Nunaata sermersuanit "sisusartut". Paasissallugu pingaaruteqarpoq aakkiartorneq ukioq kaajallallugu pineq ajormat, kisiannili april/majimit septemberimut - tamannalu ukiumit ukiumut allanngorarpoq. Isumaqarpoq aakkiartornerani qipoqqaat sekundimut 602-t marloriaatingajarigaat.

- Taava 1990-ikkunni aakkiartornera taamatut naatsorsoruk, tassani ukiumut 33.000.000.000 tons misaaniittoq aattarsimavoq.
-

- Inereri marluk imminnut sanilluutikkitt.

3. Gradimik ataatsimik kiatsiallannera sermimut qanoq kinguneqarpa?

Gradimik ataatsimik kiannerulernera qanoq aakkiartortoqarneranut kinguneqassanersoq ilinniartitsisussi oqaluttuutissavaasi.

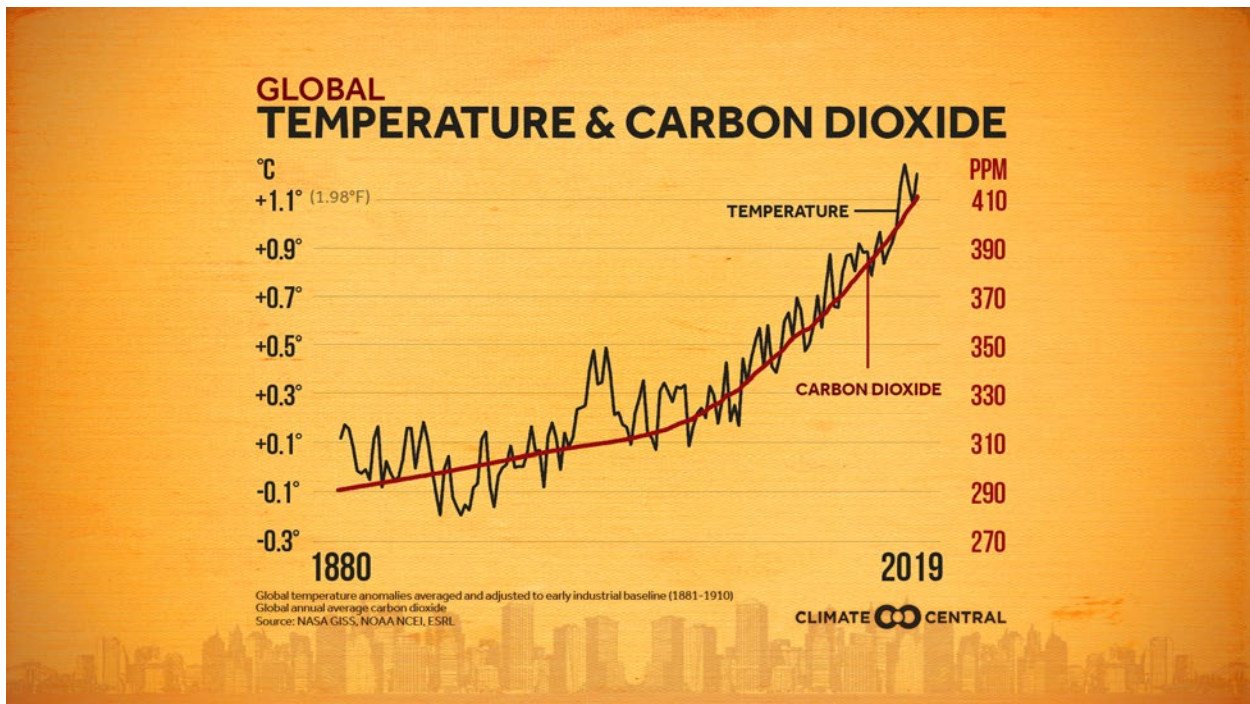
Nal.ak.Atuartitsivik 3 - Nunarsuarmi silap pissusiata allangornerata kingunerat

Nal.ak.Atuartitsiviup imai:

1.	CO ₂ -mik aniatitsinerulerneq kiatsikkiartornerlu.
2.	Pinnguarneq: Nunarsuup kiatsikkiartornerata kingunerat.
3.	Silap pissusiata allangoriartornerani meeqqat pisinnaatitaaffii.

1. CO₂-mik aniatitsinerulerneq kiatsikkiartorneralu

Grafi pillugu ilinniartitsisussi nassuiaatissavaasi.

Suliffeqarfissuaqamerup kinguneranik CO₂-mik aniatitsinerup nunarsuullu kiatsikkiartornerata imminnut sunneqatigiillutik qaf-fakkiartortitsineri pillugit titartaganngorlugu takussutissiaq.

Tigusiffik: <https://www.climatecentral.org/gallery/graphics/global-temperatures-and-co2-concentrations-2020>

2. Pinnguarneq: Nunarsuup kiatsikkiartornerata kinguneri

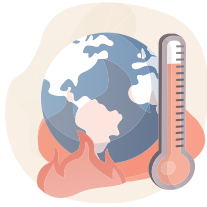
Eqimattaqqani suliaqassaasi. Kortit tikkuutillu qiortarsigit.

Kortit tikkuutillu imminnut naleqqiullutik qanoq inississinnaanersut oqaluuserisiuk. Assersuutigalugu: Kiat-sinnerata suut kingunerai? ➔ Immap sikuata sermersuullu aakkiartornerat. Taakku suut sunnerpaat? ➔ Albedo-p allangornera.

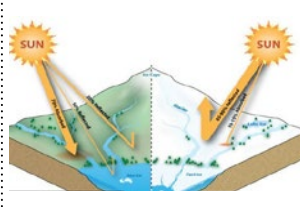
Ilaatigut sunniutaanik annertuseriartitsisoqartarpoq, taamaakkaangat tikkuutit illugiinnik sammisarput. Pingaernerpaavoq oqaloqatigiissutiginerisigut qanoq kingunerisa ataqatigiinnerat isummerfiginissaat. Inerniniliinermi oqaloqatigiissutiginissaat pingaerneruvoq. Tikkuutit tamakkerlugit atortariaqangillat.

Gassit nasatsivittut sunniu-
teqartitsisartut aniatinnerisa
qaffakkiartornera

Kissassutsip
qaffakkiartornera

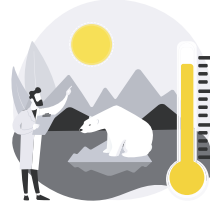
Qinngornerit
utersaartarnerisa
allanggornerat

Panernersuaq

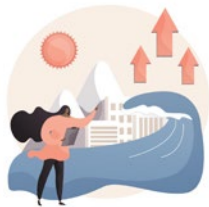
Silap pissusii sakkortunerit

Immap sikuata sermersuullu
aakkiartorerunerat

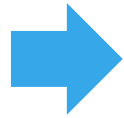
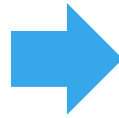
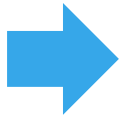
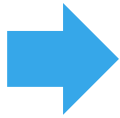
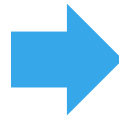
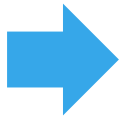
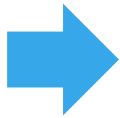
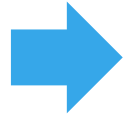
Inuit inooriaasiisa
uumasullu aniguiarnerisa
allanggorneri

Immap ulittarnerisa
annertunerulerat

Qarsutsinerit

3. Silap pissusiata allanngoriartornerani meeqqat pisinnaatitaaffii

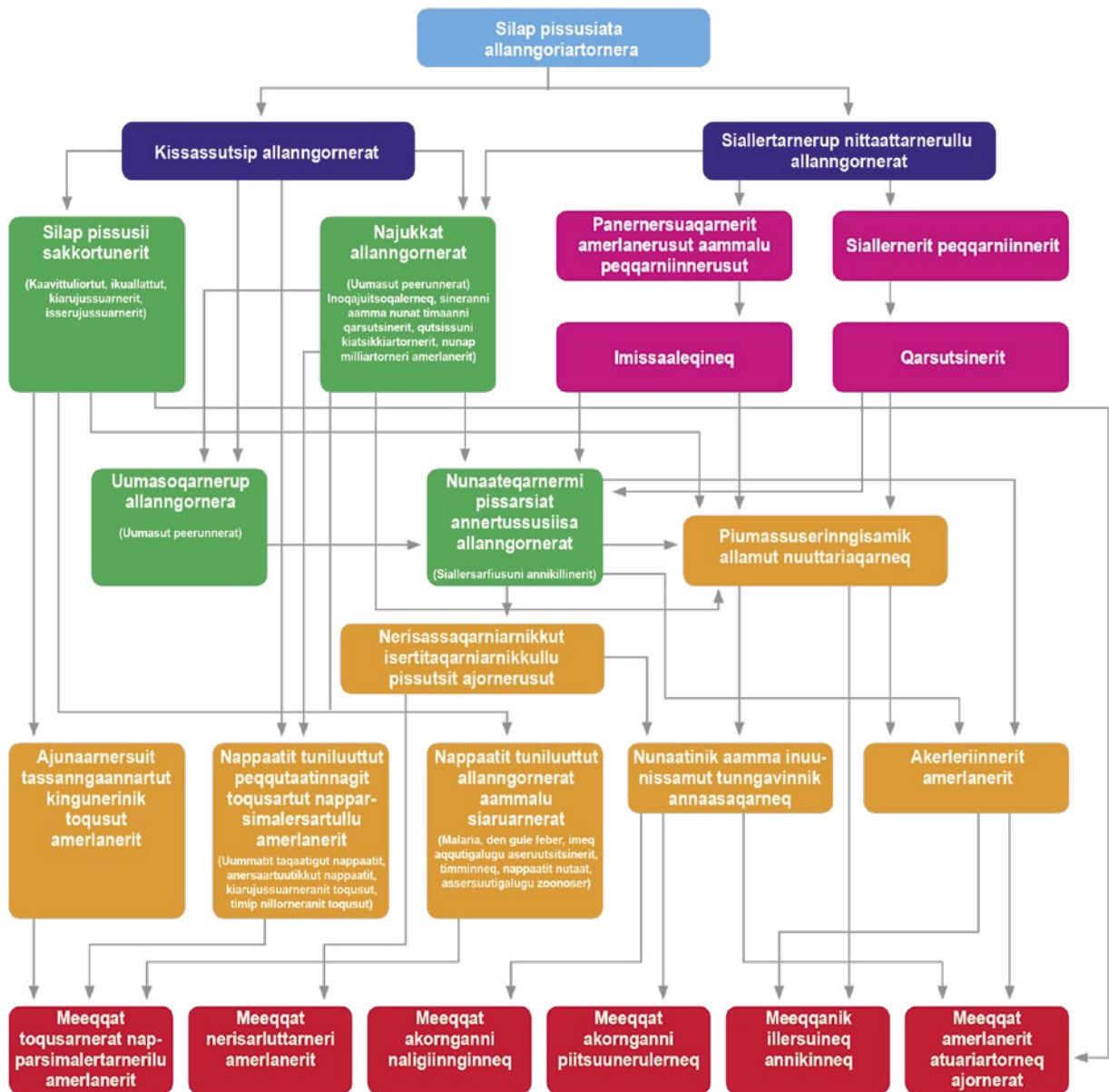
Nunarsuarmi tamarmi meeqqanut silap pissusiata allanngoriartornerisa kingunerisartagai pillugit ilinniartit-sisussi oqaluttuutissavaasi.

Meeqqat pillugit isumaqatigiissut misissorsiuk. Silap pissusiata allanngoriartornerisa kinguneranik pisin-naatitaaffiit sorliit innarlermeqarsinnaanersut siunnersuusiort.

<p>1</p> <p>KINA MEERAAVA?</p>	<p>2</p> <p>IMMIKKOORTI-TAANGINNISSAQ</p>	<p>3</p> <p>MEEQQAP SOQUTIGISAANIK QULAKKEERINEQ</p>	<p>4</p> <p>PISINNAATITAFFIIT PIVUSUNNGORTINERI</p>	<p>5</p> <p>MEEQQAP INERIARTORNERA PILLUGU ILAQUTTAT SIUNNERSUISAPPUT</p>	<p>6</p> <p>INUUNEQ, ANIGUINEQ INERIARTORNERLU</p>	<p>7</p> <p>ATEQ INUIAASSUSERLU</p>
<p>8</p> <p>KINAASSUSEQ</p>	<p>9</p> <p>ILAQUTARIIT ATAATSIMOORTINNISSAAT</p>	<p>10</p> <p>NUNAVIGISAQ QIMASSI-MAGAANNI ANGAJOOQQAANUT ATTAVEDARNEQ</p>	<p>11</p> <p>AALLARUSSAANGINNIS-SAMUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>12</p> <p>MEEQQAT ISUMAASA ATAQOINEQARNISSAAT</p>	<p>13</p> <p>KILLILERSORNEQARANI OQARIARTUQEARSINNAATTAANEQ</p>	<p>14</p> <p>KIFFAANNGISSUSEQARLUNI EODARSARSINNAANEQ UPPERISAQARSINNAANERLU</p>
<p>15</p> <p>PEQATIGIFFILORNISSAMUT PISINNAATITAFFEOARNEQ</p>	<p>16</p> <p>NAMMINIUSSUSEQARSINNAATITAANERUP ILLERSORNEQARNERA</p>	<p>17</p> <p>PAASISUTISSANIK PISSARSISINNAANEQ</p>	<p>18</p> <p>ANGAJOOQAT AKISUSSAFFII</p>	<p>19</p> <p>NAKUUSERFIGINEOANGINNISAMUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>20</p> <p>MEEQQAT ILAQUTAQANNISUT</p>	<p>21</p> <p>MEEQQAT MEERAVISSIAASUT</p>
<p>22</p> <p>MEEQQAT QIMAASUT</p>	<p>23</p> <p>MEEQQAT INNARLUUTILLIT</p>	<p>24</p> <p>PEQQIISUSEQ, IMEQ, NERISASSAT AVATANGIISILLU</p>	<p>25</p> <p>MEEQQAT ANGERLARSIMAFIUP AVATAANIITUT NAKKUTIGINEQARNISSAAT</p>	<p>26</p> <p>ISUMAGINNINNIKKUT ANINGAASATIGULLU TAPERSORSORNEQARNEQ</p>	<p>27</p> <p>NERISASSAT, ATISAT, ANGERLARSIMAFFILLU TODQISSISIMANARTOQ</p>	<p>28</p> <p>ILINNIAGAQRANISSAMUT PISINNAATITAFFIK</p>
<p>29</p> <p>ILINNIARTITAANERUP SIUNERTAA</p>	<p>30</p> <p>IKINNERUSSUTEQARTUT NUNALLU INOQAAVISA KULTURIAT, OQASII, UPPERISAALLU</p>	<p>31</p> <p>OASUERSARNEQ, PINNGUARNEQ, KULTURI EQQUMIITSULIORNERLU</p>	<p>32</p> <p>SULIFFINNU ULORIANARTUNUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>33</p> <p>IKIAROORNARTUNUT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>34</p> <p>KINGUAASSIUTITIGUT ATORNERLUGAANERMIT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>35</p> <p>NIURUTIGINQOARNERUP AALLARUSSAANERULLU PINAVEERSAARTINNEQARNERA</p>
<p>36</p> <p>ATORNERLUGAANERMIT ILLERSUGAANEQ</p>	<p>37</p> <p>MEEQQAT TIGUMMIGALAGASSANNGORTITAT</p>	<p>38</p> <p>SORSUTTOARTILLUGU ILLERSUGAANEQ</p>	<p>39</p> <p>KATSORSARNEQARNEQ INUIAQATIGINNILLU AKULERUTEQOQINEQ</p>	<p>40</p> <p>MEEQQAT INATSIINIK UNIOQOUTITSISUT</p>	<p>41</p> <p>INATSIIT MEEQOAMUT ILUAQUTAANERUSUSSAT ATUUTISSAPPUT</p>	<p>42</p> <p>INUIT TAMARMIK MEEQQAT PISINNAATITAFFII ILSINASSAVAAT</p>
<p>43-54</p> <p>ISUMAQATIGIISST IMA ATORNEQASSAAQ</p>	<h1>MEEQQAP PISINNAATITAFFII PILLUGIT ISUMAQATIGIISST</h1>					

Ataaniittoq misissorsiuk nunarsuarmilu meeqqanut silap pissusiata allanggoriartornera qanoq sunniussin-naanersoq oqaluuseralugu.

Kilde: UNICEF UK, Climate Change Report (Repport vedr. klimaforandringer) 2008, s. 3

Titartakkap takutippaa silap pissusiata allanggoriartornera qanoq nunarsuarmi meeqqat nunani piitsuunerpaani atugarliornerpaanilu najugallit atugarisaannik pisinnaatitaaffiinillu sunniisarnersoq. UNICEF-ip 2014-imi meeqqat pisinnaatitaaffii aamma silap pissusiata allanggoriartorneranut tunngatillu saqqummiussaannit.

<https://www.unicef.dk/wp-content/uploads/2018/09/klimamateriale-min.pdf>.

Silap pissusiata allanggoriartornera annertuvoq, unitsinniaaannilu annertuumik iliuseqartoqartariaqarpoq. Unikaallatsinnissaanulli neriuteqarpugut. Tassami nunarsuarmi assigiinngitsorpassuartigut iliuseqartoqarpoq, eqqaamassavarpullu tamatta allangueqataasinnaagatta.

Nal.ak.Atuartitsivik 4 - Issittumi uumasunut inuinullu kingunerissai

Nal.ak.Atuartitsiviup imaa:

1.	Issittumut kingunerisassai aamma tipping points
2.	Uumasunut naasunullu kingunerisassai
3.	Inuiaqatigiinnut kingunerisassai

1. Issittumut kingunerisassai aamma tipping points

Silap pissusiata allanngoriatornerisa Issittumi kingunerisassai tipping pointsillu pillugit ilinniartitsisussi oqaluttuutissavaasi.

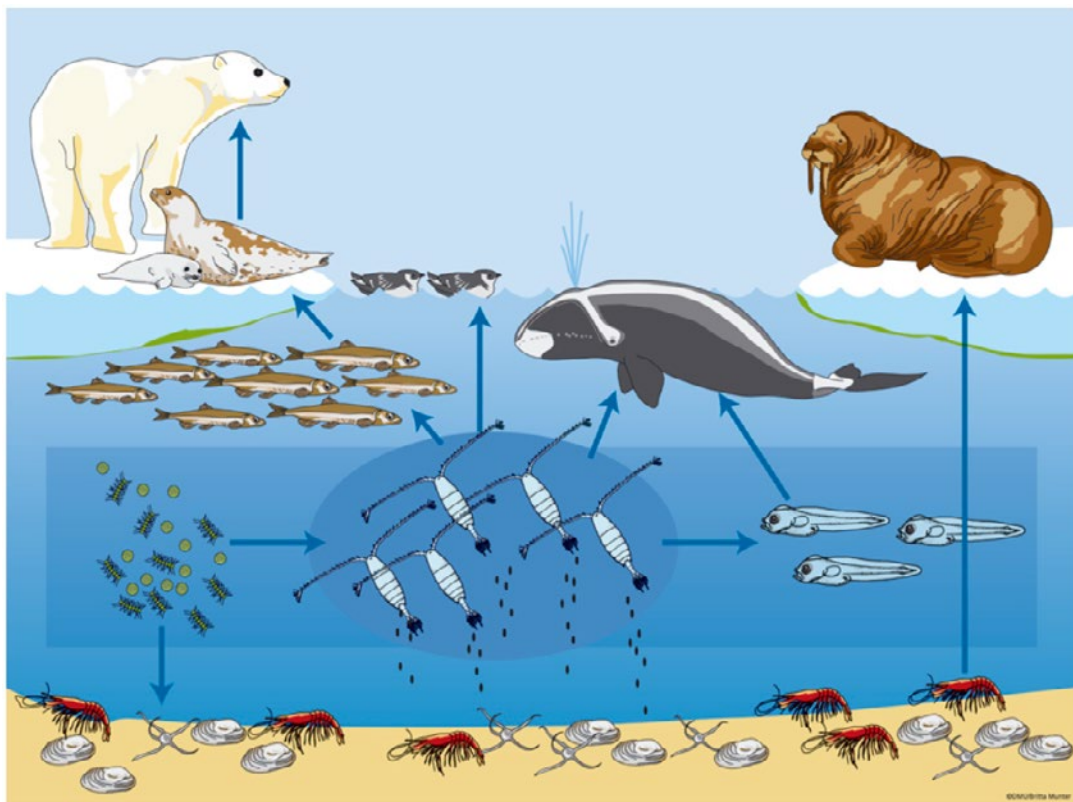
2. Uumasunut naasunullu kingunerisassai

Uumasut naasullu kissassuseq aalajangersimasooq pinngitsoorsinnaanngilaat.

Kissassuseq gradialuinnarnilluunniit allanngorpat aalisakkat, uumasuaqqat, timmissallu sumiiffinni assigiinngitsuni uumasinnaanerit sunnertarpaat.

Angajoqqaannit aanaakkunniit/aataakkunniit allannguutininik tusagaqarnikuuit, soorlu aalisarnermi? Kiatsik-kiartornerata kingunerisaanik uumasut sunnerneqartartut ilisimaviuk?

Eqimattaarakkuutaarlusi nerisareqatigiiaat pillugit titartakkami suut takusinnaanerlugit oqaluuserissavarsi, uumasullu qanoq ilillutik kiatsikkiartorneranit sunnerneqartarnersut pillugit atuagaqarlusi.

Nerisareqatigiinnermut titartaganngorlugu takutissiaq. Tappiorannartut illeqqat nerisaraat. Aalisakkallu assigiinngitsorpasuit illerartortuupput, puisillu aalisagartortuullutik, puisillu nannunit nerisaallutik. **Tigusiffik:** www.natur.gi

Sikup killingani tappiorannartut uumasullu

Uumasuaqqat tappiorannartut immap sikuata killinguani uumasuupput nerisareqatigiinnullu pingaaruteqarlunnartuullutik. Immap sikuata annikillineratigut aamma tappiorannartunik ikinnerulersitsissaaq, tamannalu uumasut sikup killinganut nerisassarsiortartut soorlu timmissat, puisit, arferit aalisakkallu nerisassakillulernerinik kinguneqassaaq. Aalisakkalli ilaat sikup annikillineratigut uumaffigisinnaasaat anertusissapput, amerlinerinik kinguneqartussamik. Immap sikua uumaffissatsialaavoq uumasunullu assigiinngitsunut pingaaruteqarlunnarluni; soorlu nannunut puisinullu assigiinngitsunut. Natsersuit, aataarsuit, aataavaqqat natsillu sikumi piaqqisarput. Uumasut allat sikumi qasuersertarput, soorlu aarit immap naqqani uillunik nerisarput sikullu qaani apparserlutillu qasuersertarlutik. Immap sikuata millineratigut pinngitsoorani uumasunut assigiinngitsunut kingunerlutsitsissaaq, pingaartumik uumasunut uumaannarissamat sikumik pisariaqartitsilersimasunit.

Illeqqat

Illeqqat assagiarsuit ilagaat centimeterip affaanik annerpaamik angissuseqartut aalisakkat, arferit timmissallu amerlasuut uumassutaat. Illeqqat immami aalisakkanut piaqqanut nerisaqarnerinullu pingaaruteqarlunnarput, taakkunanga nerisaaneri pillugu. Illeqqat quajaatitortuupput (naasunit pisut tappiorannartut) taamaallitullu uumasunut allanut nerisassanngorlugit allanngortittarlugit. Illeqqat mikigaluarlutik amerlasuupilussuunerisa katillugit oqimaassusii immami uumasunit assigiinngitsunit tamanit oqimaannerupput, uumasuaqqallu taakku centimeterimit minnerugaluarlutik aalisakkat, timmissat assagiarsuillu nerisaat taakkuninnga annerpaapput. Taamaammat illeqqat ikileriarnerinik imaluunniit illeqqat assigiinngitsut nittoqarnerisigut uumasunut allarpassuarnut, illeraanngitsunut aamma, kinguneqarsinnaallutik. Qeqertarsuup tunuani atlantikup illeraata orsukinnerusup immap kissannerani issittup illeraanik inangiigaluttuinnarissaa takuneqarsinnaavoq. Tamanna Qeqertarsuup tunuani uumassuseqarnerup ataqatigiiffiinu ajoqutaarujussuarsinnaavoq, aalisarluartoqartarneranummi tunngaviuvoq arferpassuillu ukiut tamaasa nalliusermasarnerannut pissutaalluni.

Illeqqat kiattormiut inangiartuinnaalissappata nerisareqatigiiaanut kingunerluuteqangaatsiarsinnaavoq, uumasunut pisarialimmik issittup illeraanut naleqqiullugu orsoqarpianninnera pequtugalugu. Aalisagaaqqanut tunngatillugu assersuutaasinnaavoq taquarfii orsoqarluartuniit qaqorteqqasunit kaageeralianik taarserneqarnerinik. Nerisassaqarluartuassapput, kisianni issittumi ukiup nilleqsisup anigornissaanut immaqaa naammassanngillat.

Nanoq

Nannut immap sikua pinngitsoorsinnaanngilaat. Piniagannaatik - natsit - sikumi piniartarpaat. Immap sikuata siaruarsimanermigut issussutsimigullu milliartorneritigut nannut ikiliartupiloornissaat naatsorsuutigineqarpoq. Aasakkut sikueruttalissappat nannut amerlassusiinut aseruugaatsiarsinnaavoq, ilisimatuullu ilaasa ilimagaat nannut sumiiffinni ullumi nalinginnaalluinnartut peerulluinnarsinnaasut. Massakkut Kalaallit Nunaanni nannut sumi tamaani takussaanerulernikuupput. Imaanngilarli nannut amerlanerulertut, kisiannili sungiusimasaasa (tassa siku) millinikuunera peqqutaavoq. Taamaammat nunamut qanillattornerusarput inunnit takuneqarnerusalertutik.

Uumasut assigiinngitsut ataqatigiinneri

Silap pissusiata allanngoriartornerata uumasut assigiinngitsut ataasiakkaat kisiisa sunnerneq ajorpai, kisiannili aamma taakku ataqatigiinnerat, taakkulu inernerat naggataatigut aalajangiisuusarput uumasut amerliartussanersut ikiliartussanersulluunniit.

Taamaattumik uumasut Issittormiut ulorianartorsiorput, Issittup allanngoriartornerartigut kigaatsumik patajaatsumilli avannaarsuanut qanillartortinneqassapput.

3. Inuiaqatigiinnut kingunerisassai

Eqimattaarakkuutaarlusi siunissami silap pissusiata allanngoriartornera Kalaallit Nunaanni inuiaqatigiinnut qanoq kinguneqassangatinnerlugu oqaloqatigiissutigissavarsi.

- Siunissami silap pissusiata allanngoriartorneranit nunatsinni inuiaqatigiit qanoq sunnerneqassangatipisigit?

Akissutisi oqaatsit ataasiakkaat atorlugit allattorsigit.

Nal.ak.atuartitsivik 5 – Silap pissusia allanngoriartornera unikaallatsinniarlugu nunarsuarmioqatigiit qanoq iliuuseqarpat?

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1.	FN-ip Nunarsuarmi Anguniagai – pingaartumillu nunarsuarmi anguniagaq nr. 13: Silap pissusia pillugu iliuuseqarneq
2.	Parisimi isumaqatigiissut: Imarisaa pingaassusialu.

1. FN-ip Nunarsuarmi Anguniagai – pingaartumillu nunarsuarmi anguniagaq nr. 13: Silap pissusia pillugu iliuuseqarneq

Klassemi FN-ip Nunarsuarmi Anguniagai Verdens Bedste Nyheder-ini animationsvideo isiginnaassavarsi. Video qallunaatut tuluttullu oqaasertaqarpoq.

<https://www.youtube.com/watch?v=c16CKYPwjo&t=5s> (Qallunaatut).

<https://www.youtube.com/watch?v=cBxN9E5f7pc> (Tuluttut – The World’s largest lesson – Global Goals).

Video isiginnaareerussiuk uku oqaluuserissavasi:

- Nunarsuarmi anguniakkat suppat?
- Kia anguniakkat suliarai?
- Kikkut anguniakkanik piviusunngortitseqataassappat?
- Nunarsuarmi anguniakkani sorleq silap pissusianut tunngava?
- ”Silap pissusia pillugu iliuuseqarneq” sumut tunngava?

FN-IP NUNARSUARMI ANGUNIAGAI PILLUGIT PAASISSUTISSAT

FN-ip piujuartitsilluni ineriartortitsinermi nunarsuarmi anguniagal FN-ip ataatsimeersuarnerani 25. september 2015-imi nunarsuarmi nunat naalagaannit akuerineqarpoq. Ataatsimeersuarnermi ineriartornermut anguniakkat aatsaat taama qaffasitsigipput. Anguniakkat 1. januar 2016 atuutilerput, 2030-llu tungaanut inunnut nunarsuatsinnullu piujuartitsinerusumik ineriartortoqarnissaanut tikkuussissapput. Nunarsuarmi anguniakkat tassaapput anguniakkat 17-it anguniakkallu immikkoortut ilaat 169-it. Taakkulu tunngavigalugit FN-imi nunat ilaasortat 193-it nunarsuarmi piitsuuneq kaannerlu unitsissallugit, assigiinngissutsinik anikillissaanissamut, pitsaasumik ilinniartoqarsinnaanerani qularnaarinissamut, tamanullu peqqissuutitsinissamut, suliffinnik pitsaasunik peqarnissamut piujuartitsinerusumillu aningaasaqarnikkut ineriartortoqarnissaanik pisussaaffeqalerput. Kalaallit Nunaat naalagaaffeqatigiinneq pissutaalluni FN-imut ilaasortaavoq. Anguniarneqartuni maanna inuuniarnikkut, aningaasaqarnikkut avatangiisitigullu ineriartorneq, sorsuttoqannginnera, isumannaatsuuneq nunallu tamalaat suleqatigiinnerat tamarmik imminnut ataqatigiittut ilisi-manearpoq, ineriartornermilu patajaatsunik angusaqassagutta tamatta iliuuseqarnissarput pisariaqarpoq.

Nunarsuarmi anguniagaq nr. 13

Sumiiffinni mianerisarialinni, soorlu nunani sineriaqanngitsuni qeqertalinnilu, akiuussinnaassuseqarnisamut silallu pissusianut naleqqusarnissamut tunngavoq. Nukittorsaaneq tamanna paasititsiniaanermik ilaqassaaq nunanilu politikikkut pilersarusiornikkullu pinaveersaartitsinissamik pingaartitsisuulluni. Politikikkut piumassuseqartoqarpat, teknikkikkullu arlalinnik iliuutsinik ilaneqarluni, taava nunarsuup agguqatigiissillugu kiassusiata suliffissuaqalinnginnerani killiffigisimasaanut appartinnissaa anguneqarsinnaavoq. Tamannali massakkoqqissaaq tamatta iliuuseqarnitsigut aatsaat pisinnaavoq.

2. Parisimi isumaqatigiissut: imarisa pingaassusialu

Parisimi isumaqatigiissut pillugu ilinniartitsisuit oqaluttuutissavaasi, nunarpullu tassunga tunngatillugu qanoq inissisimansoq.

PARISIMI ISUMAQATIGIISSUT PILLUGU PAASISSUTISSAT

December 2015-imi Parisimi COP21-eqarmat, FN-imi silap pissusia pillugu isumaqatigiissummi (UNFCCC) nunat 196-it inatsisitigut pituttuisumik silap pissusia pillugu isumaqatigiippat – Parisimi isumaqatigiissut. Parisimi isumaqatigiissut tassaavoq alloriarneq pingaarutalik gassinik naatsiivittut sunniuteqartitsisartunik aniatitsinerup annikillisarneqarnissaanut ikaarsaariartornermut. Parisimi isumaqatigiissut tunngavigalugu nunat pisussaaffeqarput nuna tamakkerlugu annikillitsinissamik saqqummiussinissaminnik – tassa imaappoq gassinik naatsiivittut sunniuteqartitsisartunik aniatitsinerup annikillisarneqarnissaanut tamakkiisumut ilanngussaqaarnissaminnut.

Isumaqatigiissut aqqutigalugu nunat pisussaaffeqarput nunarsuarmi kiatsikkiartorneq akiussallugu, nunarsuup kiatsikkiartornera 2° C-ip ataaniitinneratigut, suliffissuaqalinnginnerani killiffianut sanilliullugu, kiatsikkiartornerlu taamaallaat 1,5° C-iutinniarsaralugu. Nunarsuup kiatsikkiartornerata akiornissaanut nunat peqataasut tamarmik nunatut namminneq iliuutsiminnik oqaasertaliissapput, pilersarusiussapput nakkutiginnillutillu. Nunat piffissap aalajangersimasup iluani anguniagaqarnissaanik pinngitsaalineqarsinnaanngillat, anguniakkalli tamarmik anguniakkanit siuliinit pitsaannerusassapput.

Nal.ak.atuartitsivik 6 – Kalaallit Nunaanni uuliamik ikummateqarunnaariartorneq

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1.	Uuliamik atuiunnaariartornermi periarfissat takorluukkallu
2.	Ergup nukinga – nukissaq nunatta nammineq pia
3.	Ullormut naggasiineq.

1. Uuliamik atuiunnaariartornermi periarfissat takorluukkallu

Nukissiuutit assigiinngitsut suut nalunngilisigit? Ataatsimoorlusi oqaluuserisiuk.

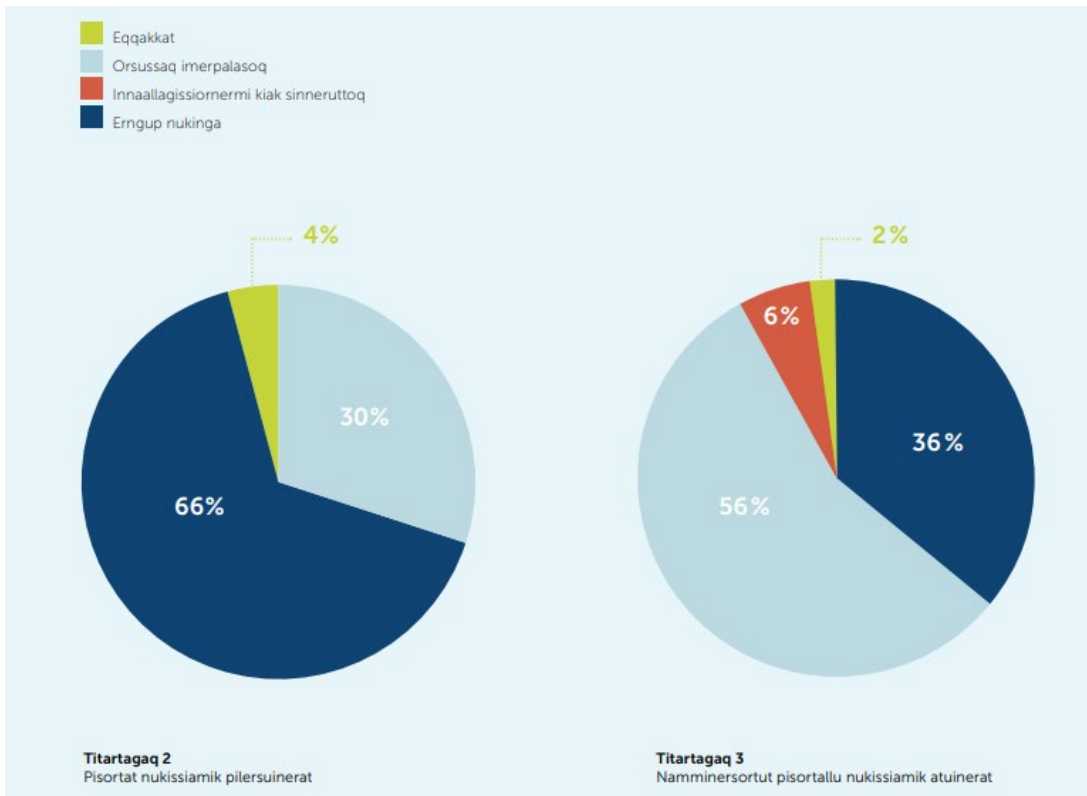
PAASISSUTISSAT: IKUMMATISSAT IKUMATINNEQARSINNAASUT

Ikummatissat aamarsuarneersut, gassimeersut uuliameersullu taaneqartarput *fossile brændstoffer*. Ikummatissat taakku ikuallanneqarnerminni nukik annertoq pilersittarpaat, silaannarmulli aamma CO₂ aniatinneqartarpoq. Ikummatissat ikumatinneqarsinnaasut tassaapput naasut imaluunniit uumasut toqunikut, ukiut 100 millionit sinnerlugit matuma siorna uumasuusimasut. Naasut nunami masarsummi naasimasut ujarannguussimasut aamarsuannortarput. Itsaq masarsoqarfinni uumasuusimasunit uulia gassilu pinngortarpoq. Naasut uumasullu toqusimasut asiugaangata sananeqaataat arrortarput. Kulstoffili ikuallassaallu (svovl) ikummatissani taakkunaniittoq, naasut planktonillu naqitsinertuumiinnerminni silaannakitsumiinnerminnilu pinngortitap kaaviiarneranni akuujunnaartarput. Taamaattumillu ullumikkut ukiut millionerpassuit qaangiutereersut nukik atorsinnaavarput. Nukik kulstofimik annermik akoqarpoq, aamma li brint, kvælstof aamma iltimik akoqarluni. Ikummatissanik ikumatitsinermi pujoq kuldioxid (CO₂)-imik akoqartarpoq. Kuldioxid ulorianangilaq. Naasut fotosyntese aqutugalugu alliaratornerminni CO₂ atortarpaat, naatitsivittulli sunniummut annertusaaqataalluni. Nunarsuarmi nukissap pisariaqartinneqartup 80 %-ata miss. ikummatissanit ikumasinnaasunit pisarpoq. Nukissaq innaallagissiornermut, assigiinngitsunut orsussatut (benzin, dielsel) kiisalu nioqqutissanik tunisassiornermut atorneqartarpoq.

PAASISSUTISSAT: NUKIK ATAAVARTOQ

Nukissanut killeqanngitsunut tamanut taaguutitut atorneqartarput. Nukik ataavartoq atorneqartoq annertuneruppat, taava uuliamik eqqunneqartartumik pisariaqartitsineq annikinnerussaaq. Nukiit ataavartut, ass. anorip nukinga, seqernup nukinga aamma ergup nukinga, aamarsuarnut allanullu uuliamik atuiffiusunut sanilliullugu CO₂-mik aniatitsisuunngillat. Taamaallilluni nukinnik ataavartunik atuinikkut gassinik naatsiivittut sunniuteqartitsisartunik aniatitsineq annikillisinneqartarpoq.

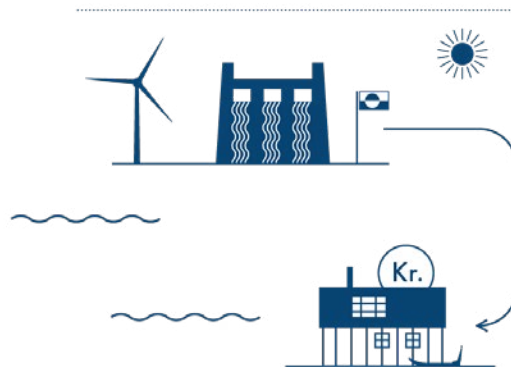
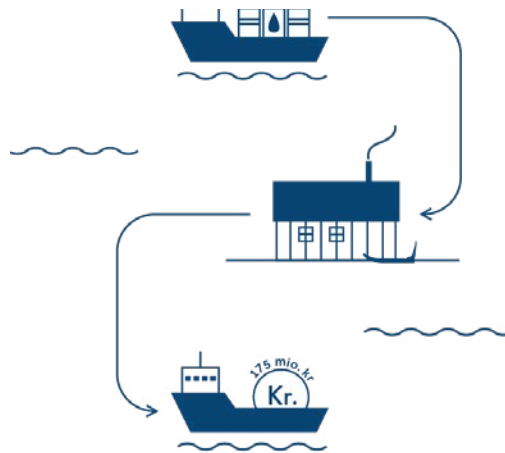

Takussutissiani ammalortuni pisortat namminersortullu nukissiamik pilersuinerat atuinerallu.
Tigusiffik: Nukissiorfiits ársrapport 2020

Ukiut tamaasa Kalaallit Nunaatsinnut diesel 35 mio. literi eqqunneqartarpoq, tamanna 175 mio. kr.-inik naleqarpoq - tassa aningaasat avammut anninneqartartut. Nukissiutinik ataavartunik atuinikkut aningaasat nunatsinniiginnassapput, tassami nunap pisarititaaneersuussagamik.

Tigusiffik: Nukissiorfiit.

Assiliartaliussami takuneqarsinnaavoq nunatsinni sumiiffinni sorlderni Nukissiorfiit erngup, seqerngup kiisalu anorip nukingannik nukissiorfilorsimanersaq.

2. Erngup nukinga

Nunatsinni nukissiuuteqarnermi nukik ataavartoq pingaarnepaaq tassaavoq erngup nukinga.

Nukissiorfiit erngup nukingata suunera pillugu videoliaa takusiuk:

<https://nukissiorfiit.gl/da/Produkter/Vedvarende-energi/Vandkraft>

3. Ullormut naggasiineq

Ullumikkut paasisasi nutaat pingasut suunersut eqqartorsiuk.

1:

2:

3:

PINGASUNNGORNEQ

Ullup ingerlanerani qulequttat:

1	Klimaaftryk
2	Uagut klimaaftryk-erput
3	Akisussaaffik iliuutsillu
4	Projektiliornissamut aallarnisarneq
5	Projektiliassamik toqqaaneq
6	Projektiliassap nassuiarnera

Nal.ak.atuartitsivik 1 – Klimaaftryki suua?

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1.	Klimaaftryki suua?
2.	Klimaaftryki annikillisiguk
3.	Toqqaannartumik toqqaannangitsumillu aniatitsineq
4.	Nerisassat klimaaftrykii

1. Klimaaftryki suua?

Klimaaftryki pillugu ilinniartitsisuit oqaluttuutissavaatit.

PAASISSUTISSAT: KLIMAAFTRYK

Klimaaftryk tassaavoq inuit suliaqarneranni imaluunniit nioqqutip kiffartuussinerulluunniit atuunna ta-maat CO₂ imaluunniit gassit allat naatsiivittut sunniuteqartitsilersartut aniatinneqartut annertussusiinut uuttuut.

Nioqqutissaq pineqartillugu nikeriarfiit tamarmik ingerlaneranni klimaaftryk ilaasarpoq, tassa imaappoq nioqqutissiarineqarnera, assartorneqarnera iginneqarneralu gassinik naatsiivittut sunniuteqartitsilersartu-nik silaannaqarfitsinnut aniatitsisoqartarmat. Klimaaftrykimi toqqaannartumik toqqaannangitsumillu ania-titsinerit ilaatinneqartarput. Toqqaannartumik aniatitsinernut assersuut tassaavoq nioqqutissiornermi gas-si naatsiivittut sunniuteqartitsilersartuq aniatinneqaraangat. Toqqaannangitsumik aniatitsinermut assersuut tassaasinnaavoq, nioqqutissap fabrikkimut pisisartumut assartorneqarnerani gassip naatsiivittut sun-niuteqartitsilersartup aniatinneqarnera. Inuit suliaqarnerat, klimaaftrykitalik tassaasinnaavoq, assartuineq sunaluunniit ikummatissamik uuliameersumik atuiffusoq, imaluunniit innaallagissamik nukimmit ataavar-tuunngitsumit atuiffusoq. Tunngaviatigulluunniit inuup anersaartornermigut CO₂ silaannarmut aniatitta-gaa ilanngunneqarsinnaavoq. Inummut ataatsimut klimaaftryk naatsorsoraanni nalinginnaasumik ukiumut ataatsimut naatsorsorneqartarpoq. Nunarsuarmi kiatsikkiartorerup inuup pilersitaata millisarnissaanut periuseq pingarneq tassaavoq klimaaftrykip annikillisinnissaa.

Klimaaftrykeqanngivinnissaq ajornarmat, gassit silaannarmik kissatsitsisartut toqqaannartumik toqqaan-nangitsumillu aniatinneqarnerisa annikillisinnerisigut klimaaftryki annikillisinnissaavarput.

2. Klimaaftryki annikillisiguk

Atuartut oqaluttuutikkitt, klimaaftrykki appartissagutsigu, taava nunarsuarmi tamatta uku suleqatigiissuti-gisariaqarpagut:

- Nukik ataavartoq suli annertunerujussuaq pisariaqartipparput
- Ullumikkutulli angusaqarsinnaatigisinnaasariaqarpugut, nukilli annikinnerusoq atorlugu
- Silap pissusia pillugu inissisimaneq eqqarsaatigalugu nukimmik sipaarniarnissaq pingaarutillit ilagilluinnarpaat
- Ikummatissat uuliamersut aamarsuarneersullu atorunnaariartortariaqartut
- Paasariaqaripput nukik ataavartoq nukimmilu atuilluarneq tassaasut Parisimi isumaqatigiissummi anguniakkatsinnut atorluarsinnaasagut

3. Toqqaannartumik toqqaannangitsumillu aniatitsineq

Maana toqqaannartumik toqqaannangitsumillu aniatitsinerup assigiinngissutai misissussavasi. Siullermik atuartut atisamik ilaata allagartaa misissorlissuk. Paasiniarlissuk atisat sumi nioqqtissiarineqarsimansut. Kingornatigut oqaluuserisiuk qanoq atisat nioqqtissiarineqarsimansut, suullu aqutigalugit atisat inutnaanut apuussimansut. Atisat namminneerlutik CO₂-mik aniatitsineq ajorput, nioqqtissiarineqarnerili assartorneqarnerilu CO₂-mik aniatitsiviupput.

Atuartut peqatigalugit toqqaannartumik aniatitsinermut assersuutinik tallimanik aamma toqqaannangitsumik aniatitsinermut assersuutinik tallimanik nassaaritsi.

4. Nerisassat klimaaftrykii

Nerisassat klimaaftrykiisa misissormissaannut atuartut piffissaqartikkitt, uani Den Store Klimadatabase, CONCITO – Danmarks Grønne Tænk tank-imit ineriartortinneqartoq (<https://denstoreklimadatabase.dk/>). Nerisassat klimaaftrykii CO₂e per kg-tut uuttortarneqartarput (CO₂e naalisagaavoq CO₂-ækvivalenter-imut, silap pissusianut sunniutaasoq tamarmi CO₂-nngorlugu naatsorsorneqartarluni). Silap pissusia pillugu database qallunaatuujuvoq, taamaattumillu maluginialaassavat atuartut ilaat oqatsitigut ikiugassaanersut. Siullertut ataatsimoorlusi nerisassat ilaat eqqartorsigit. Nerisassanut Danmarkimiittunut kisitsisit tunngasut maluginiassavat. Nerisassanut nunatsinni pisiarineqarsinnaasunut aamma pisiassat angallanneqarneranut nalilersuutaasinnaasumik paasissutissaasiveqanngilagut. Tamanna nerisassarpassuarnut assartuinerimi CO₂-mik annerusumik atuiffiunera isumaqarpoq. Akerlianilli nerisassat ilaat nunatsinni ajornangitsunngua-mik pissarsiassaasarpup, annikitsumillu klimaaftrykeqarlutik, ass. saarullik. Nerisassat tallimat klimaaftrykeqarnerpaat nassaarisigit, nerisassallu tallimat klimaaftrykeqannginnerpaat nassaarusigit.

den store
KLIMADATABASE
Version 1

English CONCITO
DANMARKS GRØNNE TÆNK TANK

Klimadatabasen Baggrundsinformation Download Q&A

Klimaaftryk opgjort i kg. Klik på kolonne-titler for at sortere.

Kategori	Fødevarer	CO2e pr. kg	Landbrug	ILUC	Forarbejdning	Emballage	Transport
Kød/fjerkræ	Oksekød, mørbrad, alpuddet, rå	151,95	133,45	25,85	-8,11	0,14	
Kød/fjerkræ	Oksekød, tyndsteg med mørbrad, rå	80,89	70,72	13,70	-4,30	0,14	
Kød/fjerkræ	Kalvekød, middelfedt, rå	50,36	43,77	8,48	-2,66	0,14	
Kød/fjerkræ	Roastbeef, pålæg	45,84	39,65	7,68	-1,62	0,02	
Kød/fjerkræ	Oksekød, inderlår uden kappe, rå	45,69	39,65	7,68	-2,41	0,14	
Kød/fjerkræ	Oksekød, culotte, rå	45,69	39,65	7,68	-2,41	0,14	
Kød/fjerkræ	Pulled beef	38,22	32,55	6,35	-1,42	0,64	
Kød/fjerkræ	Kebab	36,49	31,38	6,09	-1,36	0,26	
Kød/fjerkræ	Oksekød, lavt fedtindhold	35,86	31,94	6,05	-2,40	0,14	
Kød/fjerkræ	Oksekød, hakket, 5-10% fedt, rå	34,19	30,26	5,75	-2,09	0,14	
Kød/fjerkræ	Spegepølse, oksekød	34,11	28,01	5,56	0,38	0,02	
Kød/fjerkræ	Oksekød, hakket, 10-15% fedt, rå	32,51	28,58	5,46	-1,78	0,14	
Kød/fjerkræ	Oksekød, hakket, 15-20% fedt, rå	30,84	26,90	5,16	-1,47	0,14	
Kød/fjerkræ	Lammekød, kalle, uspec., rå	27,43	25,35	6,58	-5,12	0,14	
Kød/fjerkræ	Lammekød, uspec., rå	27,43	25,35	6,58	-5,12	0,14	
Kød/fjerkræ	Hakket lammekød	26,30	24,01	6,26	-4,22	0,14	
Kød/fjerkræ	Rullepølse, lammekød, pålæg	24,75	22,72	5,89	-3,99	0,02	

SØG

VAREKATEGORI

- Bred/bagartikler (24)
- Drikkevarer (32)
- Fisk og skaldyr (51)
- Frugt (27)
- Frugt/grøntsagsprodukter (75)
- Grøntsager (56)
- Kød/fjerkræ (62)
- Korn-/gryn-/bælgfrugtprodukter (22)
- Krydderier/konserveringsmidler mv. (32)
- Mælk/æg/erstatningsprodukter (31)
- Slik/sukkervarer (13)
- Spiseolie/-fedt (4)
- Tilberedte/konserverede fødevarer

Nal.ak.atuartitsivik 2 - Uagut klimaaftrykerput

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1. Kalaallit Nunaata klimaaftrykia (atuartunut pappiaraq, iPad)
2. Kalaallit Nunaata klimaaftrykia paasiuk.

1. Kalaallit Nunaata klimaaftrykia

Maanna Kalaallit Nunaata klimaaftrykia nassaarissavarsi.

Aajuku suliassat pingasut:

1. Kalaallit Nunaata ukiumut CO₂ aniatittagaa paasiniassavarsi.

Naatsorsueqqissaartarfiup nittartagaanut linki tooruk:

https://bank.stat.gl/pxweb/kl/Greenland/Greenland__EN__EN30/ENX1EM1.px/. Tuugassat assigiinngitsuupput. "Gassi silaannarmik kissattoortitsisussaq"-mi "Kuldioxid CO₂" tuussavarsi. "Immikkoortorta"-mi "Gassimik silaannarmik kissattoortitsisussamik aniatitsineq tamakkiisumik" tuussavarsi. "Piffissaq"-mi 2016 toorsinnaavarsi (kisitsisit kingulliit). "Ingerlaqqigit" tooruk. CO₂-mik aniatitsineq tamakkiisoq qassiunersoq takusiuk.

The screenshot shows the 'Kisitsisaataasivik' website interface. At the top, there is a navigation bar with 'Fane', 'Vindue', and 'Hjaelp'. Below the navigation bar, there is a search bar and a dropdown menu for 'kalaallisut'. The main content area displays the title 'Gassimik silaannarmik kissattoortitsisussamik tamakkiisumik aniatitsinera [ENN1EM1]'. There are three numbered steps: 1. Tabelimik toqqaagit, 2. Sammisaniq toqqaagit, and 3. Tabeli takutiguk. The 'Sammisaq toqqaaruk' tab is selected, showing three data tables. The first table is 'gassi silaannarmik kissattoortitsisussaq' with 6 columns and 0 rows. The second table is 'immikkoortorta' with 20 columns and 0 rows. The third table is 'piffissaq' with 27 columns and 1 row. The 'piffissaq' table shows the year 2016. At the bottom, there is a note: 'Datat cellit qinikkat amerlassuaat: 1 (amerianerpaaffissaat 500.000) Skærmimi taamaallaat 1.000 uiguleriaat aamma 60 quleriaat takutinneqarsinnaapput'.

2. *Kalaallit Nunaata ukiumut innuttaasumut ataatsimut CO₂ aniatittagaa qassiunersoq paasiniaruk* Kisitsit paasisarsi, Kalaallit Nunaanni innuttaasut amerlassusiinut (56.000) agguassavarsi. Inernerata saassaqaq 2016-imi Kalaallit Nunaata ukiumut CO₂ aniatittagaa innuttaasumut ataatsimut.

3. *Nunani allani kisitsimmut aamma nunarsuaq tamakkerlugu agguaqatigiissillugu annertussusianut sanilliuguk.*

Uunga iserit: <http://climategreenland.gl/innuttaasut/kalaallit-nunaanni-aniatitsineq/>. Tassaniipput aamma kisitsit Kalaallit Nunaata aniatittagaanut tunngasut. Tabelimi kisitsit nunani allani kisitsisinut sanilliunneqarput. Kalaallit Nunaata ukiumut CO₂ aniatittagaa nunanut allanut nunarsuarmullu sanilliullugu qanoq ippa? Kalaallit Nunaata innuttaasumut ataatsimut ukiumut CO₂ aniatittagaa nunanut allanut nunarsuarmullu sanilliullugu qanoq ippa?

Nuna	Aniatitat katillugit	Inuup ataatsip aniatitai
	2013 (mio. ton CO ₂ ækv.)	2013 (ton CO ₂ ækv.)
Kalaallit Nunaat	0,6	10,1
Danmark	38,1	6,8
Norge	59,6	11,7
Polen	302	7,9
Australien	378	16,3
USA	5.186	16,4
Kina	10.249	7,6
Nunarsuaq	35849	5,0

Kalaallit Nunaat inukippoq, nunanullu allanut sanilliulluni aniatitsinera killeqarluni. Uani takusinnaavatit Kalaallit Nunaata aniatittagai nunanut allanut sanilliullugit.

Tigusiffik: <http://climategreenland.gl/da/borger/groenlands-udledning/>

2. *Kalaallit Nunaata klimaaftrykia paasiuk*

Kalaallit Nunaata ukiumut CO₂ aniatittagaa nunanut allanut nunarsuarmullu sanilliullugu annertunngilaq. Sooq taamaassoraasiuk?

Akerlianilli Kalaallit Nunaata innuttaasumut ataatsimut ukiumut CO₂ aniatittagaa qiviraanni, taava Kalaallit Nunaata aniatitai qaffasipput. Sooq taamaassoraasiuk? Akissutissatut siunnersuutisi allattorsigit.

Kalaallit Nunaata aniatittagai, taavalu sooq nunatsinni aniatitsineq taama qaffasissuseqarnersoq allasimmasulimmik nivinngagassamik plakatiliorit.

Nalak.atuartitsivik 3 – Akisussaaffik iliuseqarnerlu

Nalak.atuartitsiviup imai

1.	Qanoq iliorsinnaavugut?
2.	Kikkut akisussaaffeqarpat?

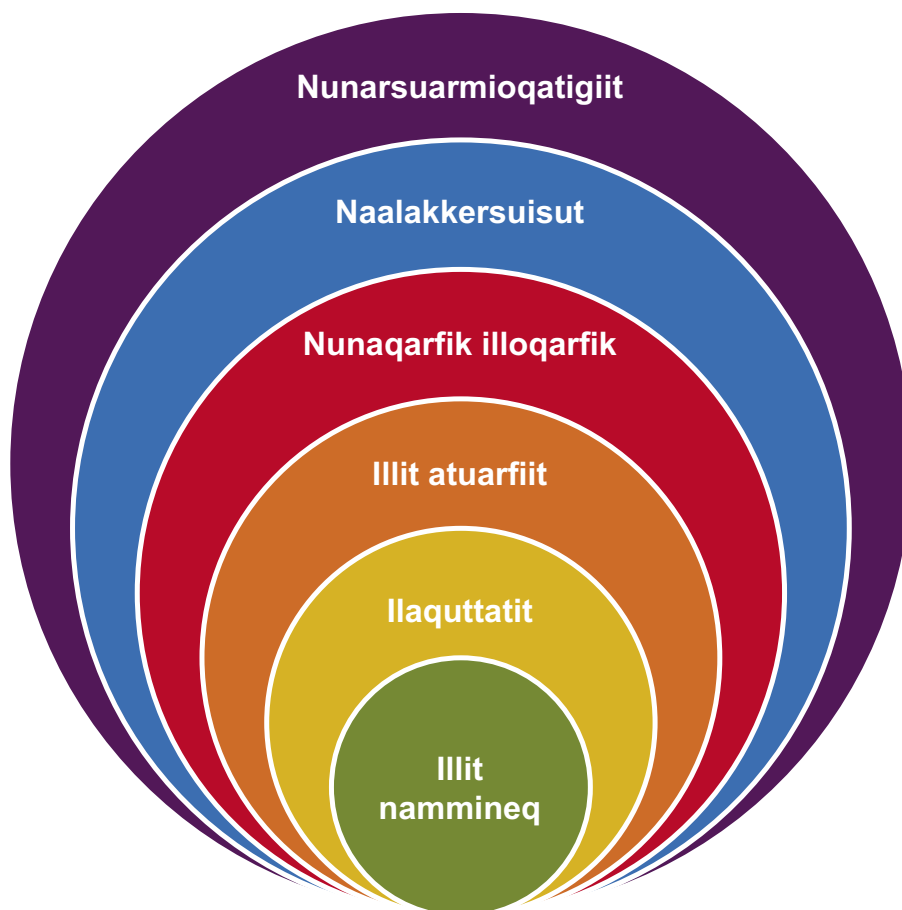
1. Qanoq iliorsinnaavugut?

Kalaallit Nunaanni gassinik naatsivittut sunniuteqalersitsisarnik toqqaannartumik toqqaannanngitsumillu aniatitsineq annikillisinniarlugu qanoq iliortoqarsinnaava?

Suut iliuserineqarsinnaappat? Tassunga tunngasunik brainstormeritsi. Tassa ima isumaqarpoq siunner-suutit tamaasa eqqaasinnaasasi allattorsigit.

2. Kikkut akisussaaffeqarpat?

Takusutissiami ataniittumi immikkoortut pillugit ilinniartitsisuit oqaluttuutissavaatit. Tassani takuneqarsinnaapput saaffigineqarsinnaasut kikkunerat, akisussaaffeqarfitik malillugit iliuseqarsinnaasut.

Ilusiliussaq: Inooqataanermi akisussaaffeqarfiit inississorneqartarnerannut takusutissiaq UNICEF-ip meeqqat pisinnaati-taaffii silallu pissusiata allangoriartornera pillugit ilinniartitsissusiaanit qup. 52, 2014-imeersumit.

Takussutissami iliuitsit tamaasa ataatsimoorlusi inississussavasi.

Oqaluuseralugillu allattorsigit:

- Akisussaaffik sorlermut inissinneqarsinnaava? Immikkoortumi ataatsimi arlalinniluunniit? Eqimattakkaarlusi imaluunniit klassemi tamassiullusi suliarissavarsi. Akissutit pappiaqqanut allattorsigit modelimullu inissillugit.

Uku eqqarsaatersuutigisigit:

- Kikkunnut saafigininnermi assigiinngitsuni iliuitsit suliarineqarnissaat ilissi inuusuttut qanoq peqataaffigisinnaavisiuk?

Iliuitsit ilaat soorunami ilissinnut tunngapput (immikkoortoq "illit nammineq") qanorli iliorsinnaavisi iliuitsit "Nunaqqatigii"-nit immaqalu "Naalakkersuisut"-nit iliuserineqarnissaat qularnaarniarlugu?

Nal.ak.atuartitsivik 4 – Projektimik suliaqarnissamut nassuiaaneq

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1.	Projektimik suliaqarnerup ingerlanissaanut nassuiaassineq
2.	Qulequtassaq/sammisassaq

1. Projektimik suliaqarnerup ingerlanissaanut nassuiaaneq

Silap pissusia pillugu projekti maanna aallartissavarsi.

- Ullumi sammisamik aalajangiissaasi silallu pissusia pillugu projektiliassarsi nassuiaateqarfigalugu.
- Sisamangornermi sammisaq pillugu itisilerisinnaavusi.
- Tallimangornermi projektimut tunngatillugu siunissamut isigisunik anguniagaqassaasi.
- Tallimangornermi Silap pissusa pillugu kaffillernermi, suleqatigiit arlaasa piareersagassaanni, projektiliarsi saqqummiutissavarsi.

Projektiliassassi nassuiarnissaanut atugassarsi ataaniittoq takusinnaavarsi.

PROJEKTILIASSAMUT NASSUIAAT:
Paasiniagassap qitia: <i>Qanoq ililluta Kalallit Nunaanni CO₂-mik aniatitsineq annikillisissinnaavarput?</i>
Paasiniagassap qitia aallaavigalugu nammineerlusi projektiliassarsi allaaserissavarsi. Eqqarsaatigisavarsi projektiliarsi arlatigut Kalaallit Nunaanni toqqaannartumik toqqaannangitsumilluunniit CO ₂ -mik aniatitsinermut annikillisaaqataasussaammat.
Projektiliassarsi ataaniittut atorlugit allasserisiuk:
Sammissassarsi suua?
Projektiliassarsi inuiaqatigiinni kikkunnut saaffiginnittuuniarpa?
Sooq sammissassaq taannarpiaq saffigisassasilu taakkorpiaat soqutiginarlutillu pissanganarpat?
Suna takussutissatut (produkt) suliariniarpisiuk?
Suut ilisimasariaqarpisigit?
Ilisimasassat taakku qanoq pissarsiariniassavisigit? (oqaloqateqarnikkut (sianerlusi/pulaarlusi/allaffigisaqarlusi), internetsikkut paasissutissanik ujarlerlusi, misileraallusi)
Takussutissaliassassi naammassinissaanut qanoq iliorniarpisi? Arlaanik ikiorneqartariaqassavisi?
Projektiliassarsi siunissami qanoq ingerlaannarsinnaava? Sunik anguniagaqarpisi? Iliuusissat suut aallartinneqassappat?

2. Sammisassaq

Samminiagassassinnik paasiniagassap qitia (apeqquaterujussuaq) una aallaavigalugu toqqaagitsi: Qanoq ililluta Kalallit Nunaanni CO₂-mik aniatitsineq annikillissinnaavarput? Ilinniartitsisuit aamma siunnersorsinnaavaatit.

Nal.ak.atuartitsivik 5 – Silap pissusia pillugu projektiliassassinnik toqqaagitsi

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1.	ATAATSIMIINNEQ II - Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen. 12.10-12.30.
2.	Kikkunnut saaffiginnittuunissaa aamma takussutissaq (produkt).

1. ATAATSIMIINNEQ II - Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen

1. ATAATSIMIINNEQ II-mi atuartut atuarfinni allaneersut "naapissavasi" taamatuttaaq projektiliassassinut allat isumassarsiofigisinnaassagisi.

2. Kikkunnut saaffiginnittuunissaa aamma takussutissaq (produkt)

Projektiliassarsi erseqqissassavarsi.

Uku aalajangiutissavasi

- Sammissaq ataaseq
- Kikkunnut saaffiginnittuunissaa ataaseq aalajangiullugu
- Takussutissaq (produkt) ataaseq.

Projektimik pissanganarisassinnik toqqaassaasi.

Suut pissanganarinerlugit paasinissaanut ilinniartitsisussi ikiorsinnaavaasi.

Nal.ak.atuartitsivik 6 – Silap pissusia pillugu projektiliassarsi nassuiarsiuk

Nal.ak.atuartitsiviup imai:

1. Projektiliassamut nassuiaat immersorsiuk
2. Projektiliassamut nassuiaat ilinniartitsisussinnut tunniussiuk.

1. Projektiliassamut nassuiaat immersorsiuk

Projektiliassamut nassuiaat siusinnerusukkut takutinneqartoq immersussavarsi. Tamaasa oqaluuserilluasavasi. Aallaqqaammut oqaatsinik ataasiakkaanik allattueriarlusi taava oqaaseqatigiinnik immersortassavasi.

Eqqarsaatit isumassarsiallu allannissaat ajornakusoortikkussiuk ajunngilaq. Sapinngisassinnik suliaqassaasi, ilinniartitsisorsilu aperisarsinnaavarsi. Ilinniartitsisussinnit siunnersorneqarnissarsi pingaaruteqarpoq.

2. Suliniummut nassuiaasiarsi tunniussiuk.

SISAMANNGORNEQ

Ullumikkut projektiliornermik suliaqassaasi. Sammisag toqqagarsi pillugu paasinaalluarnissassinnut piffissaqarpusi, kikkunnt saaffiginnittuunissa aalajangersimasumut takussutissag (produkt) suliassarsi aallutissavarsi.

- Sammisag toqqagarsi pillugu paasinaagitsi.
- Takussutissatut suliarsi (produkt) anguniagaqarfigilluarniassavarsi.
- Takussutissatut suliassi (produkt)-ip kikkunnt saaffiginnittuunissaa eqqaamassavarsi.
- Ilinniartitsisussinnit siunnersoqqussaasi.
- Pissanganartuunissaa, kajumissuseqalernartuunissaa nuannersuunissaalu eqqaamallugu

TALLIMANNGORNEQ

Ullumikkut ulloq sapaatip akunnerani sammisaqarfiusumi ulloq kingulliuvoq. Takussutissaut suliarsi (produkt) naammassissavarsi projektissinnilu siunissamut isigisumik anguniagassassinnik imaluunniit iliuusissassinnik aallartissassaasi.

Ullormi pisussat:

1.	Silap pissusia pillugu projekt naammassillugu
2.	Silap pissusia pillugu projektimi siunissamut anguniagaqarneq
3.	Silap pissusia pillugu kaffillerneq
4.	SILAP PISSUSIA PILLUGU ATAATSIMIINNEQ III

1. *Silap pissusia pillugu projekt naammassillugu*

Projektimi takussutissatut suliarsi (produkt) naammassissavarsi.

- Suliassi naammassinissanut suna/suut amigaatigaasigit?
- Ullaap tungaani sulerissavisi?
- Suna siulliullugu aallartissavisiuk?

2. *Silap pissusia pillugu projektimi siunissamut anguniagaqarneq*

Projektilliassinni anguniagaqassaasi imaluunniit iliutsinik siunissamut isigisumik aallartitsillusi.

Assersuutugalugu projektersi atuinnermut tunngatillugu pissuserisamik allannguinnermut tunngava? Taa-maappat taava qanoq inuit pissusii allanngortinniarpisigit? Imaluunniit politikereit CO₂-mik aniatitsinnginne-rulernissaannut tunngava? Qanormi ilillusi siunissami malinnaaffiginiarpisiuk? Klimaagentiuneq imaan-ngilaq sapaatip akunnerani uani pissasoq. Imaassinnaavoq siunissami ingerlateqqissinnaagissi. Silap pissusiatata allanngoriartornera pillugu paasisaqarpusi paasivarsilu allanngoriartornerit unikaallatsinniarlugit maannakkut iliuuseqartoqartariaqartoq.

Nipersi pingaaruteqarpoq, silallu pissusia pillugu oqallinnermi peqataanissassinnut sapiissuseqarlusilu peqataanissarsi pingaaruteqarpoq.

3. *SILAP PISSUSIA PILLUGU KAFFILLERNEQ*

Ullup qeqqasioreernerme silap pissusia pillugu kaffillerneq aallartissaaq. Nuannersuutillugulu nalliuttorsior-palaartissavarsi. Ualip ingerlanissaanik sunneeqataassaasi projektillasilu saqqummiullugit.

4. *SILAP PISSUSIA PILLUGU ATAATSIMIINNEQ III*

Naggasiutitut SILAP PISSUSIA PILLUGU ATAATSIMIINNEQ III ingerlanneqassaaq.

NAGGASIINEQ

Asasara klimaagenti.

Maanna sapaatip akunnera sammisaqarfusoq Silasisa iliuuseqarlutalu/Lad os tage del i klimakampen naammassivat.

Meeqqat pisinnaatitaaffii pillugit, nunarsuarmilu Issittumilu silap pissusiata allanngoriartornera paasisaqarfigereerpatit. Atuaqatitillu namminneerlusi silap pissusia pillugu suliniummik suliaqarpusi, taamaasillusilu silap pissusianut assorooruteqartunut ilaallusi. Tamanna pillugu qujanaq!

Nuna tamakkerlugu atuartorpassuit sapaatip akunnerani sammisaqarfusumi peqataapput, isummassilu oqaatiginissaanut periarfissaqarpusi Kalaallit Nunaannilu CO₂-mik aniatitsinerup annikillisinneqarnissaanut suleqataallusi.

UNICEF-imit neriutigaarput ilissi tusaaneqartutut misigisimassasusi. Tusarnaarneqarnissarsimi pingaartippaarput, ilissimi siunissarsi uani pineqarmat.

Peqataalluarnissinnut qujanarujussuaq!

UNICEF

Maliina Abelsen

silasisa iliuuseqanutalu

